

Senja Lappalainen

Puutarha nuorisotyön välineenä

Metropolia Ammattikorkeakoulu
Sosionomi (AMK)
Sosiaaliala
Opinnäytetyö
10.4.2012

Tekijä Otsikko	Senja Lappalainen Puutarha nuorisotyön välineenä
Sivumäärä Aika	49 sivua + 2 liitettä Kevät 2012
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Koulutusohjelma	Sosiaaliala
Suuntautumisvaihtoehto	Sosiaaliala
Ohjaajat	Katja Ihamäki, lehtori Jyrki Konkka, yliopettaja
<p>Kasvit ja puutarha lisäävät ihmisen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia, joten puutarhanhoito tarjoaa työvälineen nuorisotyöhön ja kansalaiskasvun tukemiseen.</p> <p>Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä käytin sosiaalipedagogista kasvattajana olemisen pakot mallia sekä kestävän kehityksen ja puutarhaterapeuttista lähestymistapaa. Tässä työssä selvitin nuoriso- ja puutarha-alan ammattilaisten näkemyksiä siitä, miten puutarhaa voi hyödyntää nuorisotyössä. Tutkimusaineisto koostui 7 pääkaupunkiseudulla toimivan ammattilaisen teemahaastattelusta.</p> <p>Haastattelujen tulokset osoittavat, että haastatellut pitivät puutarhanhoitoa nuorisotyöhön sopivana ja sen tavoitteita tukevana. Puutarhanhoidon hyötyinä nähtiin se, että konkreettinen tekeminen harjaannuttaa taitoja perusarjessa selviytymiseen. Puutarha nuorisotilana tarjoaa luontevan paikan osallistamiseen: puutarhassa nuoret voivat rakentaa ympäristöä sen näköiseksi kuin haluavat.</p> <p>Hyödyistä huolimatta monia tekijöitä nähtiin mahdollisina esteinä. Esteet voitiin jaotella käytännöllisiin esteisiin ja asenteellisiin esteisiin. Käytännöllisinä esteinä haastateltavat mainitsivat sopivien tilojen puutteen tarpeeksi lähellä nuorten asuinpaikkoja, puutarhatoiminnan ajoituksen sopiville ikäluokille sekä toiminnan ja kiinnostuneiden nuorten kohtaamisen. Asenteellisinä esteinä haastateltavat toivat esiin nuoriso- ja kasvatustalon päättäjien kiinnostuksen puutteen sekä nuorten kiinnostuksen puutteen tietyissä ikävaiheissa. Haastatteluihin ja omiin kokemuksiini puutarhanhoidosta nuorisotyössä perustuen kehitin loppupäätelmissä mallin siitä, miten puutarhaa voidaan käyttää nuorisotilana.</p>	
Avainsanat	puutarhanhoito, nuorisotyö, nuorisotilat

Author Title	Senja Lappalainen Horticulture in Youth Work
Number of Pages Date	49 pages + 2 appendices Spring 2012
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Social Services
Instructors	Katja Ihamäki, Senior Lecturer Jyrki Konkka, Principal Lecturer
<p>As a theoretical framework, I used a socio-pedagogical model, the forces of being an educator, and sustainable development and horticultural therapy approaches.</p> <p>In this thesis, I studied the views of horticultural and youth work professionals, how they saw the benefits and usability of horticulture in youth work. The data consisted of seven focused interviews of professionals working in the metropolitan area.</p> <p>The results of the interviews indicated that the interviewees considered gardening very useful for youth work and according to their opinion, horticulture supported the goals of youth work. The informants mentioned the following benefits: concrete work provided skills for everyday life. Garden as space for the young offered a place which empowered young people: in a garden young people had an opportunity to mold their environment according to their own wishes.</p> <p>Despite their positive attitudes, the informants saw many hindrances in the application of gardening as a youth work method. The hindrances could be divided into practical hindrances and attitude hindrances. Practical hindrances were such as lack of suitable spaces located close enough to the suburbs where young people lived, timing of gardening in the right development and interest phases of young people, and reaching the young people interested in gardening. Attitude hindrances were such as lack of interest in horticulture and gardening among the decision makers of youth work and education and to a certain extent, also among young people at a certain age. As a conclusion based on the interviews and my own work experience, I developed a model how to use garden as space for young people.</p>	
Keywords	horticulture, gardens, youth work, space for the young

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Puutarhanhoito lapsi- ja nuorisotyön välineenä	2
2.1	4 H-järjestö	3
2.2	Koulupuutarhatoiminta lasten ja nuorten puutarhakulttuurin edistäjänä	4
2.3	Helsingin koulukasvitarhatoiminta	6
2.4	Puutarhatoiminnan pilotointia nuorisotyössä	6
2.5	Puutarhakulttuuri	7
3	Nuorisotyö	7
3.1	Nuorisotyön tehtävät	8
3.2	Nuorisotyön tavoitteet	9
3.3	Nuorisotyön oppimisympäristö	10
3.4	Nuorisotyön kasvatusoikeus ja -vastuu	10
4	Sosiaalipedagoginen lähestymistapa	11
5	Kestävä kehitys lähtökohta ympäristökasvatukseen	12
6	Puutarhahoito kansalaiskasvatuksen keinona	14
7	Puutarhanhoito	16
7.1	Teorioita kasvien vaikutuksesta ihmiseen	17
7.2	Kasvien ja puutarhanhoidon fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia vaikutuksia	19
7.3	Puutarhaterapia	21
7.4	Luonto, kasvit ja puutarhahoito lapsen ja nuoren kehityksen tukijana	23
8	Opinnäytetyön toteutus	28
8.1	Tutkimuksen aineisto ja menetelmät	29
8.2	Aineiston analyysi	30
9	Tutkimuksen tuotokset	31
10	Johtopäätökset	38
10.1	Tutkimuksen luotettavuus	41

11 Pohdinta	42
Lähteet	46
Liitteet	
Liite 1. Haastattelurunko	
Liite 2. Haastateltav	

1 Johdanto

Immanuel Kant on tiivistänyt kasvatuksen merkityksen ajatukseen, ”ihminen voi tulla ihmiseksi vain kasvatuksen avulla”.

Kasvatuksessa valta ja vastuu on aikuisella, joka ohjaa ja mahdollistaa lapsen ja nuoren toimijuutta arvojensa pohjalta. Miten puutarhanhoidon avulla voi toteuttaa nuorisotyön tavoitteiden mukaisia arvoja ja elämää vaalivia toimintoja?

Opinnäytetyöni tarkoituksena on nostaa keskusteluun lapsille ja nuorille suunnatun puutarhatoiminnan merkitystä elämäntapaan sekä kuinka tätä toimintaa tulisi kehittää lasten ja nuorten mielipiteitä huomioiden.

Puutarha on kasvattajansa luoma kokonaisuus, jossa havainnollistuu riippuvuutemme luonnosta. Puutarhanhoito on eläintenhoitoon ohella yksi niistä harvoista toiminnoista, joissa lapset ja nuoret voivat tein ja ajatuksin vaalia elämää. Kun ihminen sitoutuu puutarhanhoitoon koko kasvukauden ajaksi, hänelle muodostuu huolehtiva, tukeva ja jatkuva suhde kasvatettaviin kasveihin.

Puutarhan näkeminen nuorisotilana avaa ajattelemaan niitä keinoja ja kasvuntiloja, joita puutarha antaa nuorelle elämän arvojen oppimiseen, pohtimiseen ja testaamiseen käytännössä. Puutarhan mieltäminen sosiaalipedagogisena nuorten toimintakenttänä on monisyinen ja mielenkiintoinen, mutta ei välttämättä kovin uusi asia, vaikka puutarhaa onkin viime vuosina vähän hyödynnetty nuorisotyössä. Puutarhassa toteutuva ympäristökasvatus on käytännössä teorian elämistä todeksi. Tämä edistää kriittistä kansalaiskasvua, sosiaalista ja ekologista oikeudenmukaisuutta ja inhimillisyyttä sekä auttaa näkemään yhteiskunnan tilaa.

Opinnäytetyössäni tarkastelen puutarhanhoidon mahdollisuuksia nuorisotyössä sosiaalipedagogisen viitekehyksen avulla. Tutkimusosassa selvitän nuorisotyön ammattilaisten näkemyksiä puutarhan käytöstä nuorisotyössä.

2 Puutarhanhoito lapsi- ja nuorisotyön välineenä

Kaupungeissa moninaisista puistoista, metsäkaistaleista ja asutusta lähellä olevista rannoista kalliointeen on kehkeytynyt käyttäjilleen suosittuja mielipaikkoja. Ne antavat sekä tilan kokoontumiseen ystävien kanssa että rauhan yksinolon ja kokemuksen luonnon läsnäolosta.

Kun aikuisessa syntyy tarve kasvien kasvatuskokemukseen, hän tekee tarvittavat valmistelut: hankkii tietoa, paikan, materiaalit ja välineet sekä tarvittaessa hakeutuu vertaisryhmään vaihtamaan kokemuksia ja saamaan uusia ideoita. On hyvä pohtia kasveista ja ympäristöstä kiinnostuneiden lasten ja nuorten oikeuksia ja mahdollisuuksia päästä samaan lopputulokseen kuin aikuisten. Lekies ja Eames-Sheavly (2007) havaitsivat, että yhdysvaltalaisen 9-10-vuotiaiden lasten puutarhainnostuksen vahvistumiseen vaikutti eniten puutarhanhoitotaidot. Muita vaikuttavia tekijöitä olivat toimintojen suunnitteluun osallistuminen, sukupuoli ja toimintojen kesto.

Puutarha lasten ja nuorten toimintaympäristönä on edelleenkin hyvin vähän ja rajallisesti käytetty. Lasten ja nuorten toimipaikkojen kuten päiväkotien, koulujen ja nuorisotilojen pihat ja puistot antavat mahdollisuuden yhdessäololle pelin ja leikin keinoin. Valitettavasti hyvin harva piha tai puisto on suunniteltu toimijuuteen, missä pihaa käyttävä hoitaa pihalla olevia kasveja ohjatusti yhdessä muiden pihaa käyttävien kanssa. Lukuisat tutkimukset ovat osoittaneet, että lapsiin ja nuoriin kohdistuu ympäristöeriarvoisuutta eli alempien sosiaaliluokkien lapsilla on vähemmän mahdollisuuksia viettää aikaa luonnossa ja ylempien sosiaaliluokkien lapset kasvavat viihtyisämissä ympäristöissä (Strife ja Downey 2009). Siksi tarvitaan yhteisiä tiloja, välineitä ja palkattuja aikuisia, joiden kanssa lapset ja nuoret voivat toimia puutarhassa, etenkin jos heillä ei ole siihen muualla mahdollisuutta.

Yhdysvalloista on enemmän dokumentoituja esimerkkejä puutarhanhoidon käytöstä opetuksessa ja nuorisotyössä. Siellä puutarhanhoitoa on käytetty korjaavan nuorisotyön välineenä mm. ehdonalaiseen tuomittujen nuorten rikoksentehtäjäiden kuntoutuksessa (Cammack ym. 2002). Chicagossa kolmessa slummialueella sijaitsevassa koulussa puutarhanhoito on havaittu hyödylliseksi. Raymond School ala-asteella on puutarha, jota oppilaat hoitavat. Jokaisella luokalla on oma kukkapenkki,

jonka oppilaat ovat itse suunnitelleet, istuttaneet ja jota he hoitavat jatkuvasti. Puutarha on myös laajentunut oppitunneille asti ja kaikilla luokka-asteilla on runsaasti erilaisia luonto- ja puutarhanhoitohankkeita. Koulu myös myy kasveja. Puutarhan perustamisen jälkeen ilkivalta koulussa, esim. ikkunoiden rikkominen, on vähentynyt vuosi vuodelta. (Lewis 1992, 63)

Suomessa on puutarhanhoitoa käytetty kasvatustyössä jonkin verran. Ohessa esitellään muutama esimerkki toimijoista, jotka ovat pitkäjänteisesti tehneet puutarhatyötä nuorten parissa: 4H-järjestö, koulupuutarhat maaseudulla ja koulukasvitarhat kaupungeissa.

2.1 Suomen 4H-järjestö

Suomessa eräs uranuurtajista puutarhan käytöstä yhtenä lasten ja nuorten toimintavälineenä on Yhdysvalloista Suomeen vuonna 1928 rantautunut 4 H-järjestö. 4H-järjestön perusperiaatteisiin kuuluu työnteon ja yrittäjyyden opettaminen. Tekemällä oppiminen ja siihen sisältyvän onnistumisen tunteen välittäminen lapsille ja nuorille on avainajatus järjestön työssä. Puutarhanhoito eri muotoineen, oli aiemmin 4H-järjestössä yksi suurimmista yrityshankkeista nuorten keskuudessa.

Suomen 4H-järjestössä on pitkät perinteet nuorten työtoiminnasta ja puutarhatyön käytöstä nuorisotyössä. 1930-luvulla pääpaino oli kerhopalstaviljelyssä, jolloin nuoret viljelivät vihanneksia perheen omaan tarpeeseen. Sota-aikana nuorten tärkeänä tehtävänä oli elintarvikkeiden tuottaminen ja niiden toimittaminen yhteiseen käyttöön esim. paikkakunnalla olevaan sotilassairaalaan. 1950- ja 1960-luvuilla puutarhatyöt painottuivat taloudellisen hyödyn saavuttamiseen isojen viljelyalojen kautta. Taloudellisen hyvinvoinnin kasvaessa nuorten palstaviljelmät pienenivät kooltaan ja niiden suosio väheni tilapäisesti. Nykyisin 4H-järjestön kautta nuorille tarjotaan työelämää tutustumista ja työllistymismahdollisuuksia mm. pihataitajat toiminnalla, jossa koulutuksen käyneet nuoret tarjoavat työpanostaan erilaisiin piha- ja viherrakennustöihin. 4H-pihataitajakoulutukseen kuuluu mm. nurmikon leikkaus, pensaiden istutus sekä kukkaryhmien suunnittelu ja toteutus. Koulutuksen avulla saa ansiomahdollisuuksia ja oppii vaikuttamaan oman lähiympäristönsä viihtyisyyteen. (4H: 2011)

2.2 Koulupuutarhatoiminta lasten ja nuorten puutarhakulttuurin edistäjänä

Koulupuutarhoja on ympäri maailmaa. Koulupuutarhoja perustettiin esim. Saksassa, Ranskassa, Itävallassa, Venäjällä, Unkarissa, Alankomaissa, Tanskassa, Kreikassa, Kanadassa ja Yhdysvalloissa erityisesti 1800-luvun jälkipuoliskolla ja 1900-luvun alkupuolella. Joissakin maissa koulupuutarhojen perustaminen oli jopa pakollista. Ongelmat ja tavoitteet olivat samoja kuin nykyisinkin. Jo 1700-luvun lopussa Saksassa puutarhanhoitoa ja puiden kasvatusta suositeltiin kitkemään nuorisosta epäkohteliaisuus, huono käytös ja vandalismi. Koulupuutarhojen toivottiin vähentävän suurkaupunkien nuorten eristyneisyyttä luonnosta. Niitä käytettiin myös biologina tuntien yhteydessä. Samaan aikaan kun yhteiskuntamme ovat kaupungistuneet ja suurin osa ihmisistä asuu kaupungeissa, koulupuutarhat ovat vähentyneet. Esimerkiksi Länsi-Saksassa koulupuutarhat alkoivat kadota toisen maailmansodan jälkeen. 1980-luvulla ne olivat häviämässä, mutta ympäristöliikkeen nousu herätti henkiin koulupuutarhoja Länsi-Saksassa ja muissa teollistuneissa maissa. (Groening 1995: 53-58)

Helsingissä puutarhatyöskentelyä on järjestetty lapsille kesäisin 1900-luvun alusta lähtien. Vuonna 1903 kaupunginvaltuusto alkoi myöntää määrärahoja Arbetets Vänner ja Sörnäsins Arbetes Vänner -yhdistyksille kesätyöskentelyn, pääasiassa puutarhatyöskentelyn, järjestämiseksi lapsille. Oma kasvitarha lapsille saatiin, kun muurarimestari Alex Ärt testamenttasi kaupungille rahasumman, jonka koroilla voitiin hankkia peltoalue työläislasten kesällä tapahtuvaa ohjattua puutarhatyötä varten. Ensimmäinen kansakoulujen kasvitarha aloitti toimintansa nykyisen Jäähallin paikalla vuonna 1912. Kasvitarhan pinta-ala oli 1,8 hehtaaria. Puutarhatöiden jälkeen kasvitarhan opettajat ohjasivat lapset joko uimaan tai urheilemaan. Tähän olikin hyvät mahdollisuudet, sillä kasvitarhan tontin läheisyyteen rakennettiin Eläintarhan urheilukenttä, jossa saattoi leikkiä ja urheilla työn väliajoilla. Vuonna 1920 aloitti toimintansa toinen kasvitarha Kumpulassa neljän hehtaarin suuruisella tontilla. Lisäksi vuosina 1917-28 toimi pari pienempää kasvitarhaa. Ne voitiin lopettaa, koska Kumpulan kasvitarhassa riitti tilaa halukkaille. Sotien aikaan koulukasvitarhat olivat elintarvikepuolan vuoksi tärkeitä, koska lapset pystyivät kasvattamaan perunoita ja kasviksia perheiden tarpeiksi. Vuosina 1941-1965 oli käytössä kolmas kasvitarha, Mäkelän koulupuutarha. Kun 1960-luvulla alkuperäinen Ärtin koulupuutarha jouduttiin luovuttamaan jäähallin rakennuspaikaksi, saatiin tilalle vastaava alue Itä-Pakilasta,

jossa oli koulutarhatoimintaa vuoteen 2003 asti. Nykyisin toiminnassa on edelleen Kumpulan koulukasvitarha. 1970-luvulla koulukasvitarhojen toiminnanjohtaja Erkki Hänninen esitti kaupungin päättäjille kolmannen kasvitarhan perustamista Vuosaaren Skataan. Tämä olisi ollut yhteinen monitoimikeskus urheilu- ja nuorisotoimen kanssa. Uuden kasvitarhan perustamiskustannuksia pidettiin kuitenkin liian suurina eikä hanke edistynyt. (Kauranne 1995: 76-80)

Koulukasvitarhojen perustamista on jarruttanut mm. se, että opettajat eivät aina ole innostuneita koulupuutarhojen perustamisesta. Eräs koulupuutarhojen ongelma on se, miten puutarhojen hoito järjestetään koulujen kesälomien aikana. Saksassa siirtolapuutarha- ja palstaviljelijät ovat auttaneet koulupuutarhojen hoidossa kesälomakuukausien aikana. (Groening 1995: 60)

Aikuisten omat ennakoasenteet eivät kuitenkaan saisi olla kasvien kasvattamisen esteenä. Kasvattajien vastuulla on ohjata lapsia ja nuoria arvostamaan ja suojelemaan elämää, ympäristöä ja ihmisen työtä. Vaikka varsinaisen koulupuutarhan perustaminen ei ole mahdollista jokaisessa päiväkodissa ja koulussa, lapsille on kuitenkin helppo järjestää omakohtainen tilaisuus kasvattaa kasveja ja tutustua elämisen ilmiöihin, jos vain halua riittää. Lapset voivat kasvattaa sisällä kukkia, esim. hyasintteja tai tulppaaneja, tai istuttaa kukkapenkkiin kukkasipuleita ja kesäkukkia. Myös syötävien kasvien kasvatusta voi kokeilla pienessäkin tilassa. (Aho 1987: 128-129)

Uno Cygnaeus mainitsi vuonna 1857 julkaisemassaan artikkelissa ensimmäisen kerran, että puu- ja kasvitarhahoidon tulisi olla vakinaisena ja toisten aineiden kanssa yhdenarvoisena opetusaineena seminaareissa, mallikouluissa ja kansakoulussa. Tuolloin mm. Saksassa, Sveitsissä ja Itävallassa kasvi- ja eläintieteitä opiskeltiin käytännönläheisesti puutarhatyötä tehden ja retkeillen. Oleellista ei ollut kasviopin määritelmät ja järjestelmät vaan puiden, kasvitarhan ja koko ympäristön kasvien seuraaminen keväästä asti koko niiden kehityskaaren ajan (Kalervo 1913: 5-17). Puutarhahoito kuitenkin jakoi vahvasti mielipiteitä, eikä sitä otettu pakolliseksi aineeksi kouluihin. Koulupuutarha-aate voimistui aktiivisten ja uudistusmielisten kansakouluopettajien kautta siten, että kasvitarhanhoitoa tuli osaksi opetussuunnitelmaa vuonna 1918. Koulupuutarhan perustamis- ja työkalukustannuksiin sai 50 % valtionapua. Koulukasvitarhojen historia alkaa 1800 -luvulta, kun niitä

perustettiin ympäri maailmaa, kuten Saksaan, Ranskaan, Itävaltaan, Venäjälle, Yhdysvaltoihin, Kanadaan, Kreikkaan ja Tanskaan.

2.3 Helsingin koulukasvitarhatoiminta

Kumpulan koulukasvitarha, joka sijaitsee Vähänkyrönteellä Helsingissä, on ainoa 1920-luvulta asti keskeytyksettä toiminut lasten puutarha Suomessa. Kasvitarha on kulttuurihistoriallisesti arvokas 4,3 hehtaarin puutarhakokonaisuus. Lasten ja nuorten puutarhayhdistys ry järjestää Helsingin opetusviraston tukemaa päiväleiritoimintaa puutarhassa lapsille viljely- ja ympäristöaideryhmien muodossa. Kumpulan peltoja viljelee yli 200 helsinkiläistä lasta vuosittain.

Helsingin opetusvirasto on tehnyt mittavan ja kalliin perusparannustyön entisöimällä vanhan, 1920-luvulta peräisin olevan rakennuskannan entiseen bistoonsa. Myös 1920-luvun tyylin mukainen muotopuutarha halutaan palauttaa entiseen kukoistukseensa ja työtä varten on olemassa käyttö- ja hoitosuunnitelma, jonka on tehnyt maisema-arkkitehti Gretel Hemgård. Helsingin koulukasvitahan juhliessa 100-vuotistaivaltaan on ajankohtaista selvittää alueen mahdollisuuksia nykypäivän tarpeiden valossa.

2.4 Puutarhatoiminnan pilotointia nuorisotyössä

Puutarhan käyttöä on pilotoitu Helsingissä muutamissa hankkeissa, joissa olen ollut mukana työntekijänä. Alla esitellyt hankkeet sekä työllistävät nuoria että lisäävät ympäristön viihtyisyyttä puutarhatoiminnan keinoin.

Puutarhakesä 2010, joka toteutettiin kumppanuushankkeena Lasten ja nuorten puutarhayhdistyksen, Helsingin kaupungin Nuorisoasiainkeskuksen ja Opetusviraston kesken. Ydinajatuksena oli vastata nuorten tarpeeseen saada kesätyöpaikka ja näin tukea nuoren työntekijäidentiteetin kasvua ja siten vahvistaa työllistymispolun kehitystä. Puutarha toimi 21 monikulttuurisen 14 – 17-vuotiaan työelämän tuntemusta kartuttavana työympäristönä. Puutarhakesä toteutettiin vuonna 2011, jolloin osallistui 7 nuorta ja vuonna 2012 otetaan mukaan 18 nuorta.

Kallahden nuorisotalon lähiöprojekti 2011 – 2013, missä 43 000 euroa kohdennetaan käytettäväksi Kallahden nuorisotalon vihersisustamiseen ja nuorisotalon parvekkeen, sisäänkäyntien ja takapihan terassin muuttaminen esteettisesti viihtyisäksi sekä Kallahden nuorisotalon ja Mustakiven ala-asteen piha-alueen käyttö- ja hoitosuunnitelma tekemiseen. Suunnittelussa ja toteutuksessa vahva osa on nuorilla, jotka saavat korvausta tekemästään työstä. Toiminta ohjaa pitkäjänteiseen vastuunkantamiseen yhteisestä työstä.

Ensimmäinen Lasten ja nuorten puutarhayhdistys ry:n Vihreän Oksan Werstas -nuorten puutarhatyöpaja toteutettiin syyskaudella 2011. Työpaja on suunnattu alle 29-vuotiaille työttömille nuorille. Pajan arki koostuu oman elämän hallintaa tukevista toiminnoista, puutarhatöistä ja sosiaalisten taitojen vahvistamisesta (Lasten ja nuorten puutarhayhdistys 2012).

2.5 Puutarhakulttuuri

Sosiaalipedagogiassa kulttuuri ymmärretään ihmisen persoonallisen elämän kokonaisuutena. Osallistuminen ja jokaisen ihmisen omaan tietoiseen valintaan perustuva arkipäivän toiminta on kulttuuria ja sen luomista. Lisäksi kulttuurin tulisi heijastaa tavoitteita siitä, millainen tulevaisuuden pitäisi olla. Tähän tarvitaan heräämistä, motivoitumista, osallistumista, tiedostamista ja liikkeelle lähtöä (Kurki ja Nivala: 22).

Jokainen ihminen on erilainen ja jokainen ihminen työskentelee, toimii ja oppii eri tavalla samanaikaisessakin tilanteessa. Puutarhaympäristö haastaa kasvuprosessin monelta eri näkökulmasta.

3 Nuorisotyö

Suomessa nuorisotyön tehtävien ja tavoitteiden näkemyksen jäsentämistä raamittaa nuorisolaki. Lain tarkoituksena on jäsentää ja linjata pitkäjänteistä kuntien moniammatillisena yhteistyönä toteutettavaa nuorisotyötä ja -politiikkaa, jonka tulee rakentua nuoren mahdollisuuteen osallistua ja tulla kuulluksi heitä koskevissa asioissa. (Nuorisolaki 27.1.2006/72).

Nuorisolain 7 § mukaan ”kunnan nuorisotyöhön ja -politiikkaan kuuluvat nuorten kasvatuksellinen ohjaus, toimintatilat ja harrastusmahdollisuudet, tieto- ja neuvontapalvelut, nuorisoyhdistyksien ja muiden nuorisoryhmien tuki, liikunnallinen, kulttuurinen, kansainvälinen ja monikulttuurinen nuorisotoiminta, nuorten ympäristökasvatus sekä tarvittaessa nuorten työpajapalvelut tai muut paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin sopivat toimintamuodot.” Tavoitteen toteutumisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus ja kansainvälisyys, terveet elämäntavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen. (Nuorisolaki 27.1.2006/72)

3.1 Nuorisotyön tehtävät

Juha Niemisen (2007: 23-26) mukaan nuorisotyössä voidaan erottaa neljä yleistä tehtävää eli perusfunktioita nuorisotoimijasta riippumatta. Nämä neljä yleistä tehtävää ovat: sosialisatio-, personalisaatio-, kompensatio- sekä resursointi- ja allokointifunktio.

Sosialisatiosfunktio tarkoittaa nuorten liittämistä yhteisön ja yhteiskunnan jäseneksi. Tämä tapahtuu siirtämällä nuorille ympäröivän kulttuurin ja yhteiskunnan hyväksi todettuja arvoja, rooleja ja käyttäytymistapoja. Sosialisatian sisältö elää ja muuttuu ajan kuluessa. Nykyisin arvojen merkitykset saattavat vaihdella paljon yksilöiden että sukupolvien välillä. Oppimisympäristöissä saadut kokemukset vaikuttavat nuorten persoonien kasvunprosessissa ymmärrykseen, arvostukseen, tietoihin, taitoihin ja tulevaan toimintaan. Onnistuessaan sosialisatio luo nuoren elämään arjen taitoja, jotka antavat valmiuksia ja menetelmiä pohtia yksilön ja yhteisön vastavoimia, joista seuraa valintoihin tukeutuvat päätökset. Sosialisatiossa yhteisöjen ja yhteiskunnan sekä säilyttävä että uudistava luonne ilmenee jatkuvana dialogisena keskusteluna tämän hetken ja tulevaan suuntaavan näkemyksen kanssa. (Nieminen 2007: 23-24)

Personalisaatiosfunktio on nuoren kasvun prosessin tukemista siten, että nuori kasvaa omaksi itsekseen. Kasvun prosessi tukee nuorta tunnistamaan omat tarpeensa ja pyrkimyksensä, jotka ovat välttämättömiä yhteisöön liittymisessä ja siinä elämisessä. Nuorten parissa työskentelevien tulee kohdata nuori persoonana, jotta hänen tarpeidensa tunnistaminen ja kunnioitus pääsee vaikuttamaan rakennettaessa

nuorisotyön oppimisympäristöjä. Moninaiset oppimisympäristöt tarjoavat nuorelle tukea ja ohjausta eri elämänalueilla koulun ja kodin rinnalla. (Nieminen 2007: 24-25)

Kompensaatiofunktio on nuoren erityistä ohjaamista ja tukemista, kun hänen kasvun prosessissaan ja hänen liittymisessään häntä ympäröivään maailmaan ilmenee puutteita tai vaikeuksia. Tällöin sosialisointi ja personalisaation toteutuminen on jäänyt vajaaksi, eikä niiden kautta ole tullut tavoitteellista hyötyä nuoren elämään. Korjaava työ jakautuu sen vaatimasta osaamisesta riippuen eri ammattikunnille, kuten koulu-, sosiaali- ja työvoimaviranomaisille sekä kriminaali- ja päihdehuollolle. (Nieminen 2007: 25)

Resurssointi- ja allokointifunktio on yhteiskuntapoliittista vaikuttamista nuorten kasvu- ja elinolosuhteisiin. Nuorten hyvinvointiin tarvitaan julkista rahoitusta sekä vaikuttamista näiden varojen kohdentamiseen. Hyvinvoinnin edistämiseen sisältyy erilaisia elämänalueita, kuten harrastukset, opiskelu, ihmissuhteet ja muut tekijät, joiden avulla harjaannutaan arjentaiteihin. Nuorten toimijuus, vaikuttaminen itseään koskevista asioista, luo pohjaa kansalaisuuteen kasvulle. (Nieminen 2007: 25-26)

3.2 Nuorisotyön tavoitteet

Nuorisotyössä yksittäisten toimijoiden hyvinkin toisistaan poikkeavista motiveista ja toimintatavoista rakentuu nuorisotyön laaja-alaiset tavoitteet. Nuorisotyön keskeinen henki on luoda nuorille mahdollisuuksia toimia oppimisympäristöissä, joissa nuorelle kertyneet oppimiskokemukset antavat vaikutteita oman elämän luomiseen yksilönä ja yhteisönä. Siksi eri oppimisympäristöjen näkeminen edellyttää nuorisotyön ammattilaisilta ja vapaaehtoisilta nuorisotyön kasvatuksellisen perusluonteen tunnistamista sekä toimijoina muuntumisherkkyyttä ja dialogisuutta. Nuorisotyön moniulotteisuus luo ongelmallisuutta, joihin vastaaminen vaatii nuorisotyön yleisten tehtävien tunnistamista ja näiden tehtävien toteuttamista suuntaavan hengen tiedostamista. Onnistuessaan nuorisotyö lisää ymmärrystä ja osallisuutta, joka vaikuttaa ajatuksen ja toiminnan kautta niin yksilön kuin yhteisön yleiseen mielialaan. On tärkeätä, että nykyhetki etsii ratkaisuja erilaisten muutosilmööiden keskellä yksilön kykyyn luoda omaa hyvää elämää ja yhteiskunnallisella tasolla katsottuna yksilön

mahdollisuutta olla vaikuttamassa yhteiskuntarakenteen muokkaamisessa. (Nieminen 2007: 21-22)

3.3 Nuorisotyön oppimisympäristö

Nuorisotyön oppimisympäristö muodostuu toimintakokonaisuudesta, joka sisältää kasvatustavoitteen, pedagogisen menetelmän sekä oppimisympäristön rakenteelliset tekijät.

Nuorisotyön rakenteellisia tekijöitä ovat kohderyhmä, tila, sosiaali- ja organisointimuoto. Kohderyhmän mukaan suunnatussa oppimisympäristössä toiminta voi olla kaikille avointa tai hyvinkin rajattu tietylle nuorisoryhmälle, kuten iän, sukupuolen tai vamman perusteella. Tila nuorisotyön oppimisympäristönä on sitä missä fyysisessä ympäristössä toiminta järjestetään esim. kohdennettuna puutarha, kasvihuone, virtuaalinen tila tai laajemmin käsiteltynä julkinen sisä- tai ulkotila. Tila voi olla suunnattu erikseen nuorille, kuten nuorisotila tai se voi olla kaikkien ikäryhmien käyttöön tarkoitettu, jota myös nuorisotyö käyttää, esimerkiksi asukaspuisto. Sosiaalimuodolla tarkoitetaan missä vuorovaikutuskokonaisuudessa nuori kohdataan, kuten yksilö, ryhmä, globaali taso. Organisointimuoto voi olla hyvinkin jatkuvaluonteinen, kuten nuorisotalojen toiminta, jossa on hyvin pysyviä oppimisympäristöjä tai sitten se on hanke, joka on tarkoitettu tiettyyn ajankohtaan ja tietylle kohderyhmälle. (Nieminen 2007: 28-31)

3.4 Nuorisotyön kasvatusoikeus ja -vastuu

Nuorisotyö kasvatuluonne perustuu ihmiskeskeisenä nuoren persoonan vapaaehtoisuuteen, osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen. Päämääränä on tukea nuorta kasvamaan ihmisenä ja yhteisön jäsenenä. Kansalaisuuteen lujittuminen, missä nuori ei toimi vain itseään varten vaan pyrkii vaikuttamaan avoimesti yhteisen hyvän eteen. (Niemi 2007: 48)

Nuorisotyössä kasvun tukeminen on tukemista sekä ihmisenä että kansalaisena, joka perustuu jokaisen ihmisen ainutlaatuisuuteen ja kunnioittamiseen. Ihmisyys ja kansalaisuus kuuluvat erottamattomasti yhteen. Tämän tulisi näkyä arjessa, eri

toimintaympäristöissä, missä ihmiset kohtaavat toisiaan välittämisen, jakamisen, yhteisten tavoitteiden, tasavertaisuuden ja avoimen vuorovaikutuksen ilmapiirissä. Kansalaisuus ilmiönä on sidoksissa kulloiseenkin aikakauteen ja ympäristöön. (Kurki - Nivala 2006: 26-28)

Nuorisotyön oppimisympäristöt toteuttavat tietoista, tavoitteellista ja ohjattua toimintaa, jossa vuorovaikutus rakentuu nuoresta katsottuna motivoinnin, innostamisen, omien kokemusten reflektoinnin ja elämän merkityksien etsimisen mahdollisuutena. Tavoitteellinen kokonaisuus pyrkii kantamaan nuoren kasvatusvastuuta laaja-alaisesti ja monipuolisesti. Kasvatussuhde tukeutuu vuorovaikutukseen, missä kasvattaja on läsnä, ymmärtää vastuunsa sekä avaa sanoin ja teoin oman näkemyksensä. (Nieminen 2007: 28)

4 Sosiaalipedagoginen lähestymistapa

Tutkimuksen teoreettinen näkökulma rakentuu sosiaalipedagogiikan käsitteeseen kasvusta yhteiskunnan jäsenenä sekä yhteiskunnan kasvuprosessista yksilöiden muodostamien yhteisöjen kautta (Hämäläinen 1999). Tarkastelunäkökulmana käytän Pentti Moilasen kasvattajana olemisen pakot -teoriaa, jonka mukaan kasvattaja on kasvatettavaan nähden suhteen, suunnan ja vallan pakon yhtälössä (Moilanen 1999: 49-53). Suoranaisesti puutarha-alan ammattilainen ei ole perinteinen kasvattaja, silti hän sijoittuu vaikuttajana tässä yhtälössä johonkin siitä riippumatta, tiedostaako hän sitä itse. Pohdin sitä, mitä tämä tarkoittaa lasten ja nuorten puutarhakulttuurin näkökulmasta. Puutarhanhoidon määrittelen Diane Relfiä (1996a) mukaillen kukkien, hedelmien, vihannesten, puiden ja pensaiden viljelemisen taiteeksi ja tieteenksi, joka kehittää ihmisen ajattelua ja tunteita sekä edistää yhteisöjen kehitystä ja hyvinvointia. Japanilainen professori Eisuke Matsuo esittää ihmisen luovuuden ja hyvinvoinnin yhteydestä, että ihmisen luovuus ilmenee hoivatessa elämää sekä asioita ja elämyksiä kerätessä (Rappen 2003: 142 mukaan). Näiden näkökulmien kautta on mielenkiintoista selvittää, kuinka sosiaali-, kasvatus- ja puutarha-alalla toimivat ovat tiedostaneet puutarhahoidon tulevaisuuden näkymiä. Nuorisotyössä on keskeistä edistää lasten ja nuorten mahdollisuuksia ja valmiuksia rakentaa omaa tulevaisuuttaan. Lasten ja nuorten puutarhakulttuurin edistämisen ja kehittämisen lähtökohtana on, että puutarhanhoito on tavoitteellista toimintaa, jossa ollaan vuorovaikutuksessa

ympäröivään luontoon ja jonka tavoitteena on edesauttaa lasten ja nuorten fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia. Puutarhakulttuurissa, kestävän kehityksen hengessä, viljely ja yhdessä tekeminen kartuttavat tietoa, taitoja ja kokemuksia ja samalla tukevat lasten ja nuorten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Lisäksi tavoitteena on lisätä lasten ja nuorten keskuudessa puutarhojen ja viheralueiden arvostusta sekä puutarhataitojen oppimista että puutarha-alan ammattiin hakeutumista.

Sosiaalipedagogista lähestymistapaa soveltaen puutarhatyötä voi käyttää nuorisotyössä lukemattomin eri tavoin, mutta toistaiseksi Suomessa puutarhatyötä on hyödynnetty varsin vähän ja yksipuolisesti.

5 Kestävä kehitys lähtökohta ympäristökasvatukseen

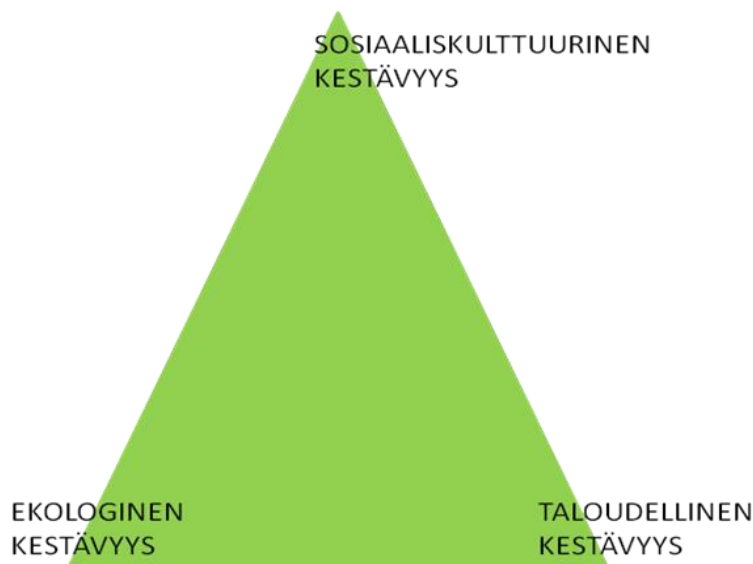
On vaikeata kuvitella ihmistä viihtymässä ympäristössä, joko rakentamattomassa tai rakennetussa, missä ei ole kasveja. Tulevaisuutta ennakoivana kysymyksenä on hyvä pohtia, voiko luontosuhdetta syntyä ilman kasvillisuutta. Maapallon nykytila ajaa vääjäämättä miettimään omaa elämäntapaa ja ympäristöasennetta. Vastuullinen ja välittävä suhtautuminen, olipa kysymys asiasta kuin asiasta, vaatii omakohtaista kosketusta ja vuorovaikutussuhteen rakentumista.

Kestävän kehityksen vaikuttavuus on saavutettavissa kasvatuksen kautta. Lapsena alkaneet ympäristökokemukset luovat pohjaa tulevalle oppimiselle, ajattelulle ja käytännön toiminnalle. Kestävän kehityksen ulottuvuus laajuudessaan alkaa elää arjen valinnoissa ja toiminnoissa. Kodin merkitys luontoon orientoituvasta opetuksessa on merkittävä, kun vanhemmat keskustelevat lastensa kanssa yksittäisistä luontokohteista ja -ilmiöistä. Ymmärryksen lisäämistä edesauttavat lapsen oma harrastuneisuus ja mahdollisuus osallistua toimintaympäristöön, missä luontohavainnointi ja keskustelu pääsevät toteutumaan (Aho 1987: 69-71). Oppiminen tapahtuu saamalla ja hankkimalla tietoa ja käsittelemällä sitä. Käsitteiden muodostus ja niiden välittyminen ymmärryksen tasolle tarvitsevat teoreettisen tiedon lisäksi aistimusta. Kuulo-, näkö-, tunto-, haju- ja makuaisteilla hankittu tietoisuus on myöhemmin muistettavissa mieltä tai muistikuvina, jotka täydentävät havainnoinnista kehittyviä ymmärryksiä ja yleistyksiä (Aho 1987: 14-15). Ihminen oppii ja kasvaa luontoa tarkkailemalla, elämällä

sen keskellä ja olemalla siihen yhteydessä (Ojala 1985, 19-21). Varhaiskasvatuksessa on oleellista turvata lapsen monipuolinen kehitys niin tiedollisen, sosiaalis-emotionaalisen ja toiminnallisen osa-alueilla (Aho 1987: 83-84).

Kansakouluntarkastaja Aukusti Salolla oli keskeinen merkitys ympäristöopetuksen kehittymiselle 1900-luvun alkupuolella. Salolle ympäristökasvatus merkitsi ”asiaopetusta, jossa nojaututaan oppilaan omakohtaisiin havaintoihin, kokemuksiin ja elämyksiin. Se ei ole oppi, vaan se on elämää, johon lapsi tässä aineessa pyritään yhä enemmän johtamaan sisälle”. Opetuksen keskiössä tulee olla lapsi ja lapsuuselämän vaatimukset. Lasta ympäröivä elämä tulisi tarjota virikkeitä, jotka tempaavat lapsen havaintojen ja toimintojen maailmaan täydentäen sekä tehden eläväksi teorian tiedon. Lapsen kiinnostus tietää asioita on luontainen. Päätelmät, syyn ja seuraussuhteen hahmottaminen, omatoimisen tiedon havainnointi ja hankinta luo pohjaa kansalaisuuteen kasvulle. (Aho 1987: 88-89)

Taina Laaksoharju (2008:11-12) on pro gradu -työssään hahmotellut kestävän kehityksen kolmikanta -mallin, jossa huomioidaan ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen ulottuvuus.

Kuvio 1 Kestävän kehityksen kolmikanta (Laaksoharju 2008:11-12)

6 Puutarhanhoito kansalaiskasvatuksen keinona

Osallistuminen ja jokaisen ihmisen omaan tietoiseen valintaan perustuva arkipäivän toiminta on kulttuuria ja sen luomista. Lisäksi kulttuurin tulisi heijastaa tavoitteita siitä, millainen tulevaisuuden pitäisi olla. Tähän tarvitaan heräämistä, motivoitumista, osallistumista, tiedostamista ja liikkeelle lähtöä (Kurki ja Nivala 2006: 22). Kansalaisuuden sisällöt kehittyvät historiallisen muutoksen mukana ja ovat sidoksissa kulloiseenkin aikakauteen ja ympäristöön (Kurki ja Nivala 2006: 25). Kautta aikojen yhteneviä ideoita kansalaisuudesta on yksilön jäsenyys yhteisössä. Kansalaisuus tarkoittaa jäsenyyttä yhteisössä, joka ei ole vain yksityinen vaan, jonka toiminta on jollain tavalla julkista ja jossain mielessä poliittista.

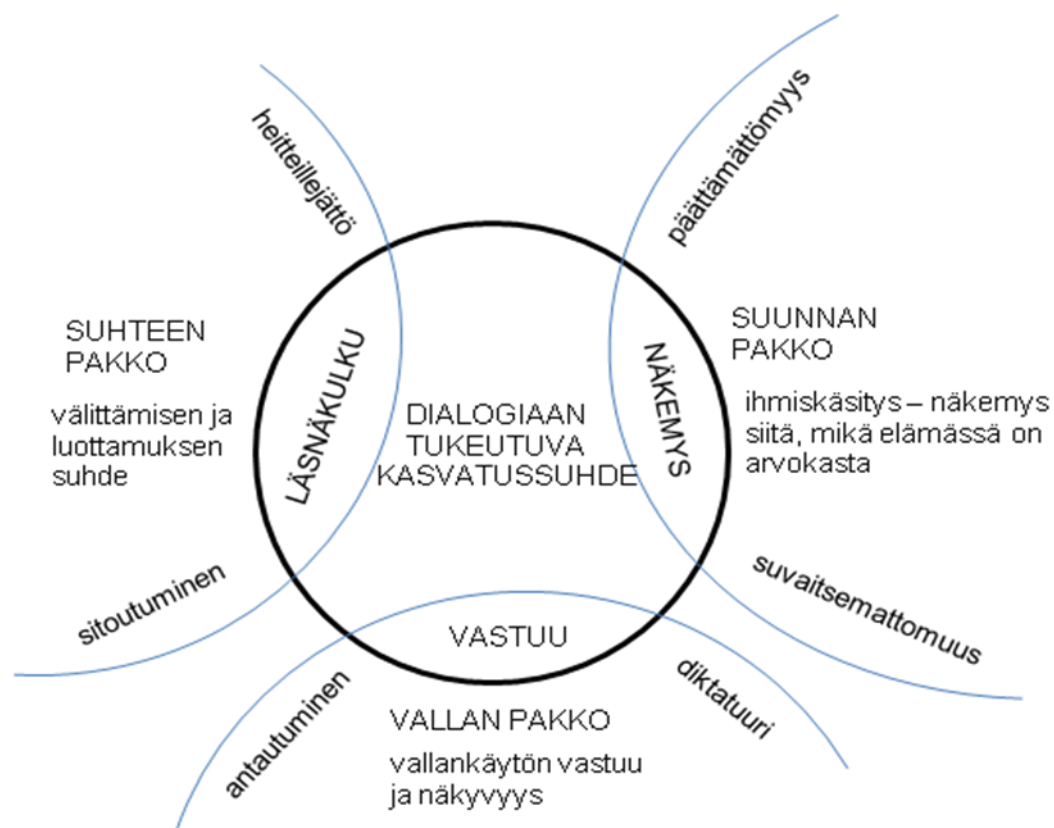
Kasvatuksellisesti asiaa on tarkasteltu siten että, syntyessään ihminen ei ole vielä kansalainen, vaan hän kasvaa tai hänet kasvatetaan kansalaiseksi: valmistetaan elämään ja toimintaan poliittisessa yhteisössään. Ihminen kehittää tarvittavia ominaisuuksia ja valmiuksia, jotta hänestä tulee kansalainen (Kurki ja Nivala 2006: 26-27) Kansalaiskasvatuksen tehtävänä on kehittää niitä yksilön ominaisuuksia, jotka ovat yhteiskunnan kannalta toivottavia, pitävät yllä sen tasapainoa tai vievät kehitystä toivottavaan suuntaan.

Ihmisyys ja kansalaisuus kuuluvat erottamattomasti yhteen. Ihmistä ei kasvateta pelkästään kansalaiseksi, vaan kasvatuksen tavoitteena tulee olla kasvun tukeminen sekä ihmisenä että kansalaisena, mutta kasvatuksella voidaan toki kehittää erityisesti ihmisten valmiuksia toimia kansalaisena eli elää elämänsä suhteessa yhteisöönsä (Kurki ja Nivala 2006: 28). Kansalaisen yhteisö on erityislaatuinen: ihanteena siinä ovat yhteisön jäsenten lämpimät suhteet, välittäminen, jakaminen, yhteiset tavoitteet, tasavertainen ja avoin vuorovaikutus – eli kokonaisvaltainen syvä yhteisöllisyys, joka ei kuitenkaan tukahduta jäsentensä ainutlaatuisuutta vaan perustuu jokaisen ihmisen kunnioittamiseen.

Jokainen ihminen on ainutlaatuinen persoona ja kasvaa täyteyteensä vasta yksilön ollessa yhteisössä yhteydessä toisiin ainutlaatuisiin persooniin. Yksilön kokonaisvaltaiseksi persoonaksi kasvu on prosessi, joka onnistuakseen vaatii selkeää kuvaa siitä, millainen on kokonaisvaltainen persoona. 1800-luvun loppupuolella

kansalaisuus kosketti koko persoonaa, missä usein oli ihanteena yhteisö, jossa sen jäsenet toistensa lähimmäisenrakkauden ja veljeydellisen rakkauden hengessä palvelivat toista ihmistä (Kurki ja Nivala 2006: 11-15). Aikuisten ratkaistavissa on se, miten ja kuinka paljon luontoa käytetään hyväksi inhimillisyyden kasvatuksessa. Moni-ilmenen puutarha rakentuu runsaslukuisesta kasvivalikoimasta, jossa värit, muodot, koot ja tuoksut risteilevät. Hyvän puutarhan rakentamiseen tarvitaan tiedollista osaamista, suunnittelua, resursointia, lujaa työtä ja aikaa. Puutarhan ainutlaatuiset kasvit tarvitsevat oikeat olosuhteet kasvaakseen ja huolenpidon säilyäkseen. Myös ihminen muuttuvana persoonana vaatii oikeanlaiset kasvuolosuhteet ja huolenpidon. Puutarhasta on löydettävissä yhtymäkohtia ihmisen elämään sisältyvien kokemusten moninaisuuteen.

Moilanen kasvattajana olemisen pakot tarjoaa sosiaalipedagogisen mallin, jonka avulla puutarhassa tehtävän nuorisotyön merkityksiä ja mahdollisuuksia voidaan tarkastella. Malli tekee läpinäkyväksi nuorisotyössä ja kasvatuksessa keskeisesti mukana olevia elementtejä, kuten valta, vuorovaikutuksellisuus, vapaaehtoisuus sekä eettisesti ja moraalisesti hyväksyttävät tavoitteet. (Moilanen 1999)

Kuvio 2. Kasvattajana olemisen pakot (Moilanen 1999)

Kasvattajana olemisen pakkoon kuuluu kulttuurin siirtäminen tuleville sukupolville, esim. puutarhanhoito, joka havainnollistaa elämänkiertokulun ja jonka avulla voidaan siirtää monia kulttuuriperintömme osa-alueita.

Kasvatus voidaan määritellä myös sellaisen kasvuympäristön luomiseksi, joka tukee ihmisen eri olemispuolten toivottua kehitystä elämänä monimuotoisuudessa (Hämäläinen ja Nivala 2008: 36). Puutarhaympäristöt tarjoavat yhden ympäristön, jossa kasvien parissa työskennellessä voidaan toteuttaa erilaisia kasvatuksellisia tavoitteita. Sosiaalipedagoginen lähestymistapa tarjoaa kivijalan, jonka avulla voidaan tukea kestävän kehityksen sosiaalisia ulottuvuuksia.

7 Puutarhanhoito

Tässä työssä määritellään puutarhanhoito samoin, kuin englanninkielinen termi ”horticulture”. Puutarhanhoito on ”kukkien, hedelmien, vihannesten, puiden ja pensaiden viljelemisen taide ja tiede, joka kehittää ihmisten ajatuksia ja tunteita, edistää yhteisöjen kehitystä ja hyvinvointia sekä laajentaa puutarhan merkitystä nyky-yhteiskunnassa” (Relf 1996a).

Ihmisen arkea ympäröi riippuvuus kasveista ja kasvien tuotteista. Tämä riippuvuus on säilynyt kautta aikain ja sen merkityksen elintärkeys on aina läsnä maailmanlaajuisen uutisoinnin kautta. Viljelykasvien käytön historiaan ovat vaikuttaneet voimakkaasti kulttuurien kehitys löytöretkistä nykyiseen valtavaan väestönkasvuun. Ihmiskunnan ja viljelykasvien välisen vuorovaikutuksen ymmärtäminen ja viljelykasvien kehityksen tulosten kunnioittaminen ovat haasteita muuttuvassa ympäristössä. (Rousi 1997: 5)

Ensimmäiset ihmisten kasvattamat kasvit olivat hyötykasveja. Puutarha syntyi ihmisen tarpeesta rakentaa pysyvä asutus sekä halusta kehittää työnjakoa ihmisyhteisössä. Lähi-idässä, Kiinassa, Meksikon seudulla ja Andien alueella keräily- ja metsästystalous sai 8000 - 5000 eKr. rinnalleen maatalouden. Näin alkoi viljelykasvien kehitys. Luonnonkasvit muuttuivat ihmisten tekemien valintojen, ihmisten ansiosta tapahtuneen tahattoman valinnan ja luonnonvalinnan kautta ominaisuuksiltaan, kuten muodon, maun, koon, viljelyajan mukaan sopivaksi viljelykasviksi. Ihmisten vaeltamisen myötä yhä useammat kasvit siirtyivät niiden alkuperäisestä kasvuympäristöstään uusille alueille ja ne joko kotoutuivat tai kuolivat pois. Uudenlaiset risteytykset ja tehokas

kasvinjalostus ovat vaikuttaneet erittäin voimakkaasti viljelykasvien muunteluun. (Rousi 1997: 5 – 39)

Puutarhakulttuuri ymmärretään toiminta-alueena laajasti, nykymaisema-arkkitehtuurista hyöty- ja ”kansanpuutarhoihin”. Puutarha muodostuu rajatusta alueesta, joka on jaettu erikokoisiin tiloihin halutun toiminnallisuuden ja kauneusvaikutelman saavuttamiseksi.

Suomessa puutarhahoito alkoi keskiajalla luostaripuutarhojen kautta. Puutarhaharrastus eteni hitaasti lähinnä varakkaiden keskuudessa. Vasta 1900 -luvun alussa puutarhanhoito alkoi viranomaisten harjoittaman asennemuokkauksen kautta yleistyä koulupuutarhoista ja herraskartanoista kaiken kansan keskuuteen. Puutarhatoiminnan tavoitteena oli ruokavalion monipuolistaminen niin maaseudulla kuin kaupungeissa puutarhasta saatu sato oli elintärkeä ja sen eteen tehtiin lujasti töitä. Puutarhanhoito oli koko perhe yhteinen työ, joka toi merkittävän ravintolisän niin tuore kuin säilöntä käytössä. (Regårdh 2003: 13-14)

Kirjallisuuden, aikakausi- ja puutarhalehtien yleistymisen myötä 1920 -luvulta lähtien on puutarhan tilojen sisältöjen suunnittelu ja toteutus kehittynyt vastaamaan käyttäjänsä tarpeita. Etenkin varallisuuden ja vapaa-ajan kasvaessa on myös puutarhahoito kokenut vahvan kaupallistumisen. Puutarhojen erilaiset suuntaukset, kasvien runsas saatavuus, työkalujen moninaisuus ja kaikki puutarhan oheistuotteet ovat lähes kaikkien käsien ulottuvilla. Puutarhanhoidon merkitys sen alkuajoilta on muuttunut käyttäjälleen vahvasti kaikilla asteilla eletäväksi. Nykyisin painotamme ihmisten vuorovaikutusta kasveihin luovuuden, hoivaamisen ja rauhoittumisen kanavoitumiseksi. (Regårdh 2003: 12 – 14)

7.1 Teorioita kasvien vaikutuksesta ihmiseen

On olemassa useita teorioita siitä, miten kasvit vaikuttavat ihmisen hyvinvointiin. Puutarha tuottaa levollisuutta ja mielihyvää. Ylikuormitus- (overload) ja kiihotus- (arousal) teorioiden mukaan nyky-yhteiskunnassa meitä ympäröi jatkuvasti paljon melua, liikettä ja näköärsykeitä. Tällöin aistimme ylikuormittuvat ja tämä johtaa liialliseen psyykkiseen ja fyysiseen jännitykseen. On todettu, että ympäristössä, jossa

on paljon kasveja, on vähemmän häiritseviä ärsykeitä ja niissä stressi purkautuu ja lievittyy. (Ulrich ja Parsons 1992: 95)

Kasvien läsnäolo, niiden tuoma suoja ja muotokieli luovat levollisuutta ja tarjoaa mietiskelyyn hiljentävän paikan. Evoluutioteorian mukaan ihmiskunnan pitkä evoluutiokehitys on jättänyt meihin jälkensä ja ihmisillä on synnynnäinen taipumus kiinnittää huomiota ja reagoida positiivisesti tiettyihin kasvimuodostelmiin ja luonnonelementteihin, kuten vesi ja kivet. Ihmiset suhtautuvat positiivisimmin sellaisiin luonnonolosuhteisiin, jotka olivat suotuisia esi-isiemme henkinjäämiselle. Monet maisemien piirteet, joista pidämme, esimerkiksi loivasti kaartuvat polut metsissä, olivat esi-isillemme tärkeitä turvallisuuden ja ympäristön tutkimisen kannalta. Ulrichin psyko-evolutionaarisen näkökulman mukaan ihmisen ensimmäinen reaktio luontoon on tunneperäinen, ja tämä ensireaktio vaikuttaa keskeisesti myöhemmin tuleviin ajatuksiin ja käytökseen. Luonnon katselu rentouttaa, koska luonto vangitsee tehokkaasti mielenkiinnon ja vie siten ihmisten ajatukset pois omasta itsestä ja huolista aiheuttaen meditaatiomaisen tilan. (Ulrich ja Parsons 1992: 96)

Puutarhaan käsitteenä liittyy myös kosmista merkitystä paratiisista, eräänlaisesta maailman synnystä ja yhteydestä ihmistä suurempaan. Kristinuskon mukaan Jumala loi taivaan ja maan ja antoi ihmisille iloksi kasveja ja eläimiä. ”Luotuaan ihmisen Hän antoi tälle eläimet, kasvit ja kaiken minkä mää päällään kantaa iloksi ja ravinnoksi. Silloin Herra Jumala teki maan tomusta ihmisen ja puhalsi hänen sieraimiinsa elämän hengen, ja niin ihmisestä tuli elävä sielu. Ja Herra Jumala istutti paratiisin Eedeniin, itään, ja asetti sinne ihmisen, jonka hän oli tehnyt. Ja Herra Jumala kasvatti maasta kaikkinaisia puita, ihania nähdä ja hyviä syödä, ja elämän puun keskelle paratiisia, niin myös hyvän ja pahan tiedon puun.” (Raamattu, I Mooseksen kirja 2: 7 – 9).

Puutarha ilmentää kulttuurin ja luonnon rinnakkaisuutta. Toisten teorioiden mukaan oppiminen ja kulttuuri, jossa lapsi on varttunut, määrittää ihmisen suhtautumisen kasveihin. On todettu, että ihmisillä on tapana pitää kasveista ja maisemista, joita on heidän kotiseuduillaan. Toisaalta oppimis- ja kulttuuriperusteiset teoriat eivät selitä sitä, miksi hyvin erilaisissa kulttuureissa voi olla samanlaisia mieltymyksiä. Esimerkiksi sekä teollistuneissa maissa että kehitysmaissa ihmiset pitävät enemmän luontonäkymistä kuin kaupunkinäkymistä. Kulttuuriset selitykset auttavat

ymmärtämään, miten käsitykset ja mieltymykset välittyvät ja säilyvät yhteisöissä, mutta ne eivät selitä sitä, miten ne syntyvät. (Ulrich ja Parsons 1992: 95-96)

7.2 Kasvien ja puutarhanhoidon fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia vaikutuksia

Kasveilla ja puutarhanhoidolla on lukuisia fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia vaikutuksia ihmisten hyvinvointiin. Kasvit vaikuttavat ihmisiin sekä aktiivisessa kontaktissa, kuten puutarhanhoidossa että fyysisesti passiivisessa kontaktissa, kuten kasvien katselu ikkunan läpi. (Ulrich ja Parsons 1992: 94) Kasvien näkemisen fyysisiä ja psyykkisiä vaikutuksia on tutkittu melko paljon. Tutkimustulokset osoittavat, että kasvillisuus mm. vähentää stressiä, lisää rauhallisuutta, parantaa itsetuntoa, alentaa verenpainetta ja pulssia, vähentää lihasjännitystä, nopeuttaa leikkauksesta toipumista, lisää hyvinvointia ja ehkäisee laitostumista vahoilla ihmisillä. (Lewis 1995: 31) Sen sijaan itse puutarhahoidon vaikutuksista löytyy vähän tutkimustietoa. Tämä johtune siitä, että aktiivista puutarhanhoitoa tutkittaessa tutkimusasetelmat ovat monimuotoisempia ja vaikeammin toteuttavissa kuin pelkkää kasvien katselua tutkittaessa. Vaikka puutarhahoidon vaikutuksista on vähän tieteellisiä tutkimuksia, ihmisten käytännön kokemukset todistavat puutarhanhoidon positiiviset fyysiset ja psyykkiset vaikutukset.

Kasvit vaikuttavat fyysisesti ihmisiin mm. siten, että ne päästävät happea ja kosteutta ilmaan, joten kasveja voidaan käyttää lisäämään huoneilman suhteellista kosteutta. Kasvien on myös havaittu poistavan ilman epäpuhtauksia, esimerkiksi pölyä ja haitallisia kaasujen, kuten formaldehydi. (Lohr 1998: 3). Lisäksi kasvit eristävät melua ja tasoittavat lämpötilahuippuja tarjoamalla varjoa ja suoja tuulelta. (Relf 1998: 28)

Kasvien vaikutus kiireen ja stressin hallintaan. Kasvien parissa työskentelyä on käytetty terapeutisesti stressin vähentämiseen. Useissa tutkimuksissa on havaittu, että pelkkä kasvien katselu vähentää stressiä. Esimerkiksi, kun juuri tentistä tulleille stressaantuneille opiskelijoille näytetään joko luontokuvia, joissa oli kasvillisuutta tai kaupunkikuvia, joissa ei ollut kasveja. Kasvikuvia katselleiden opiskelijoiden stressi väheni, kun kaupunkia katselleet opiskelijat tunsivat olonsa entistä huonommaksi. (Lohr 1998: 5-6)

Kasvien vaikutuksia oman fyysisen tervehtymisen kokemiseen. Eräässä tutkimuksessa verrattiin sappikivileikkauspotilaita, joista toisen ryhmän

sairaalahuoneen ikkunasta näkyi puita ja toisen ryhmän ikkunasta näkyi tiiliseinä. Potilaat, joiden huoneesta näkyi puita, pääsivät kotiin päivää aikaisemmin ja he tarvitsivat vähemmän kipulääkitystä kuin tiiliseinää tuijotelleet. (Ulrich 1984: 420-421)

Kasvien vaikutus selviytymiseen annetuista tehtävistä. On myös tutkittu koehenkilöitä, jotka suorittavat tietokoneella vaativaa tehtävää huoneessa, jossa oli eläviä kasveja tai vain pelkkiä kasvien kuvia. Huoneessa, jossa oli eläviä kasveja, koehenkilöiden verenpaine oli alhaisempi ja he selviytyivät tehtävästä nopeammin. (Lohr 1998: 6)

Kasvien vaikutuksia työhyvinvointiin. On havaittu, että työntekijät, joilla oli mahdollisuus nähdä puita ja kukkia työhuoneensa ikkunasta, olivat vähemmän stressaantuneita ja tyytyväisempiä työhönsä sekä raportoivat vähemmän sairauksia ja päänsärkyä kuin työntekijät, joilla ei ollut ikkunaa tai joiden ikkunasta näkyi vain rakennuksia. Tulos oli riippumaton siitä, katselivatko työntekijät luontoa työpäivän aikana vai ei, joten pelkkä tietoisuus mahdollisuudesta katsella puita ja kukkia vaikutti. (Relf 1998: 26)

Kasvien vaikutus asuinalueeseen kiintymiseen. Useat tutkimukset osoittavat, että kasvit ja vihannekset ovat tärkeitä ihmisten viihtymiselle asuinalueellaan ja ne nostavat alueen taloudellista arvoa (Relf 1998: 28-32) Yhdysvalloissa on havaittu, että kaupunkien puidenistutus- ja puutarhaohjelmissa osallistujien yhteishenki on lisääntynyt ja ihmiset ovat olleet ylpeitä, että he voivat kantaa vastuuta elinympäristönsä kehittämisestä (Lewis 1992: 58-61)

Kasvien vaikutus itsetuntemukseen ja yhteisöllisyyteen. Kasvit tukevat terveiden yhteisöjen syntymistä. Tabyhtiöiden ja asuinalueen yhteiset piha- ja puistotalkoot, erilaiset puiden ja kukkien istutustempaukset ovat toimintoja, joissa asukkaat voivat olla yhdessä vaikuttamassa asuinalueen viihtyvyyteen. Kasvit saavat ihmiset tuntemaan itsensä ylpeiksi omasta yhteisöstään ja yhteisön taloudelliset ja sosiaaliset olot kehittyvät, kun ympäristö muuttuu miellyttävämmäksi asua ja työskennellä. Kasvit tarjoavat mahdollisuuden jakaa arvoja ja mielenkiinnonkohteita sekä sitoutua yhteiselle asialle. Tämä lisää yhteisön jäsenten välistä yhteistyötä sekä osoittaa sen, että yksilöllä on mahdollisuus ja velvollisuus muuttaa ympäristöään. (Relf 1998: 28)

Asuinalueen asukkaiden tarpeista lähtevä puiston suunnittelu antaa mahdollisuuden alueen eri-ikäisille tutustua toisiinsa. Lasten ja nuorten osallistaminen asuinympäristönsä suunnitteluun ja hoitoon on osa demokratiaan kasvatusta. Ratkaisevaa on se miten tarpeet ja kohtaaminen onnistutaan saada yhteiseen keskusteluun. (Vesikansa 2007: 216)

7.3 Puutarhaterapia

Puutarhaterapiassa puutarhanhoitoa hyödynnetään kuntoutuksessa, terapiassa ja kasvatuksessa. Amerikkalaisen puutarhaterapiayhdistyksen American Horticultural Therapy Association toiminnanjohtaja Steven Davis on määritellyt puutarhaterapian seuraavasti: ”Puutarhaterapia on prosessi, jossa kasveja, puutarhanhoitoa ja sisäsyntyistä luontoa kohtaan tuntemamme läheisyyttä käytetään välineenä ammattimaisesti ohjatussa terapia- ja kuntoutusohjelmassa”. (Davis 1998: 3)

Puutarhaterapiassa kasvien kasvattamisesta syntyvä prosessi on tärkeämpi kuin itse sadonmäärä tai muu lopputulos. Tämä poikkeaa perinteisestä puutarhatuotannosta, jossa tärkeintä on joko syötävä tai katseltava lopputulos. (Relf 1998: 21)

Puutarhaterapia on joustavaa ja sitä voidaan toteuttaa monella tavalla ja monenlaisissa olosuhteissa. Puutarhaterapiaa voidaan toteuttaa esimerkiksi sairaalan pihalla, kasvihuoneessa, talon katolla sijaitsevassa puutarhassa, osastolla toiseen työnnettävissä kärryissä tai ulkopuutarhassa. Tämä lisää puutarhaterapian taloudellisuutta ja antaa työryhmälle mahdollisuuden luovuuteen ja vaihteluun ohjelman suunnittelussa.

Koska puutarhaterapia on osa suurempaa hoitosuunnitelmaa, missä puutarhaterapeutit ovat kiinteässä yhteistyössä muiden alojen ammattilaisten kanssa tavoitteiden saavuttamiseksi. Puutarhaterapiaa voidaan hyödyntää ja käyttää laaja-alaisesti työskenneltäessä hyvin monenlaisten asiakasryhmien kanssa. Puutarhaterapia soveltuu kaikille ikäryhmille lapsista vanhuksiin eikä onnistumisen kannalta ole merkitystä onko hänellä aikaisempaa kokemusta puutarhaviljelystä. Puutarhaterapiaa on käytetty työskennellessä varhaisen tuen kautta lasten, vanhuksien, aisti-, kehitys- ja liikuntavammaisten kanssa sekä osana sosiaalisten vaikeuksien, päihdehuollon ja psykiatristen potilaiden hoitoa ja kuntoutusta. (Davis 1988: 13, Relf 1996b)

Puutarhaterapiassa hoidon tavoitteet rakentuvat diagnoosista, potilaan omista yksilöllistä tavoitteista ja mahdollisuuksista toteuttaa hoito-ohjelmaa. Potilaan vamman vaikeusasteesta ja ennusteesta riippuu, mihin hoitoihin hän osallistuu. Hoidon yleisiä tavoitteita ovat mm. työkykyä parantava kuntoutus ja työhön sijoittaminen, palaaminen yhteisön jäseneksi toimintakyvyn heikkenemisestä huolimatta, toimintakyvyn ylläpitäminen ilman laitostumista sekä vamman tai sairauden etenemisen hidastaminen.

Vaikka on paljon erilaisia terapeuttisia menetelmiä ja ne perustuvat eri teorioihin, kaikilla menetelmillä on yhteisiä periaatteita, kuten luova ja positiivinen suhde terapeutin ja lapsen tai nuoren välillä, tehtävien on vastattava kehitystasoa, tehtävät on jaettava pieniin osiin. Asiat on selvitettävä tarpeeksi yksinkertaisesti: lapsilla ja nuorilla on tietyt säännöt ja heille on kerrottava mitä heiltä odotetaan. Puutarhaterapiassa hoidetaan aina eläviä kasveja. Hoitotoimenpiteet voivat olla mitä tahansa puutarhaan liittyvää, kuten kukka-asetelmien tekoa, pensaiden ja puiden istuttamista, bonsaipuiden kasvattamista, kasvihuone- ja avomaaviljelyä tai kasviterraarioiden rakentamista ja hoitamista. Puutarhahoitotoimet on sopeutettava potilaan kykyihin ja tarpeisiin. Puutarhaterapia on aina osa suurempaa hoitosuunnitelmaa, jossa ollaan kiinteässä yhteistyössä muiden alojen ammattilaisten kanssa, jotta toiminnalla tuetaan mahdollisimman hyvin hoidolle asetettuja tavoitteita. Hoidon terapeuttinen vaikutus perustuu toimintaan, ei sen tulokseen. Halutun tavoitteen saavuttamiseksi suoritettavien tehtävien pitää olla mahdollisimman pieniä ja yksinkertaisia, että ne hyödyttäisivät lähinnä potilaita itseään. Myös potilaat, jotka eivät aktiivisesti itse osallistu hoito-ohjelmaan vaan seuraavat niitä passiivisesti katselemalla hyötyvät kasveista psykologisesti ja fysiologisesti. Heitä tulee rohkaista jatkamaan tarkkailua, kunnes he ovat valmiita myös itse osallistumaan ohjelmaan. (Relf 1996b)

Puutarhaterapia kukoistaa omana ammattialanaan erityisesti Yhdysvalloissa, jossa on jo 1970-luvun alusta lähtien ollut mahdollista suorittaa maisterintutkinto puutarhaterapiassa. Puutarhaharrastuksen vahvassa maassa, Englannissa, puutarhaterapia ei ole niinkään eriytynyt omaksi ammatiksi. Englannissa ensimmäinen akateeminen puutarhaterapian koulutusohjelma perustettiin vasta vuonna 1993. Itsenäisen puutarhaterapian ammattina suhteellisen nuori, on se silti toimintana ja käsitteinä hyvin vanha. Ensimmäinen raportti puutarhan käytöstä kuntoutuksessa on muinaisesta Egyptistä, jossa hovilääkäri määräsi mielenterveysongelmista kärsiviä

kuninkaallisia kävelyille palatsin puutarhaan. Vaikka puutarhan rauhoittava vaikutus oli ymmärretty jo näin varhain, puutarhanhoitoa alettiin kokeilla Yhdysvalloissa, Englannissa ja Espanjassa mielisairaaloiden hoitomuotona vasta 1700-luvun lopulla ja 1800-luvun alussa. Näiden ensimmäisten tutkimusten suotuisat tulokset johtivat siihen, että mielisairaita alettiin rakentamaa maaseudulle, jossa potilaat voitiin aktivoida puutarha- ja maanviljelytyöihin. Ensimmäisen maailmansodan jälkeen puutarhanhoitoa alettiin käyttää laajemmin fyysisesti vammautuneiden kuntoutukseen ja virkistämiseen. Yhdysvalloissa 1950-luvun alussa puutarhaterapiaa alettiin käyttää myös sairaaloiden vanhustenosastoilla. (Davis 1998: 4-11). Myös Suomessa 1800 -luvulla ja 1900 -luvun alussa Lapinlahden, Pitkäniemen ja Niuvanniemen mielisairaalat sijoitettiin upeille paikoille ja niihin perustettiin kauniit puutarhat (Harenko 1996).

Nykyisin puutarhaterapiaa on mm. Yhdysvalloissa tarjottu lapsille ja nuorille niin tavallisissa kouluissa kuin erityiskouluissa, sairaaloissa, kasvitieteellisissä puutarhoissa ja vapaa-ajantiloissa. Puutarhaterapian tavoitteet vaihtelevat ja kohderyhmästä riippuen ne voivat olla esimerkiksi opetuksellisia, sosiaalisia, terapeuttisia tai ammatillisiin tavoitteisiin valmentavia. Lasten ja nuorten puutarhaterapiasta on havaittu saaneen hyötyä seuraavilla alueilla: kognitiivinen kehitys, psykologinen kasvu, sosiaalisten taitojen harjaannuttamisessa sekä käden taitojen että ammattitaitojen oppimisessa. Puutarhanhoito sopii sekä ennaltaehkäisemään ongelmien syntymistä että auttamaan lapsia ja nuoria, joilla on jo vaikeuksia suhteessa itseen ja ympäristöön. (Pentz ja Straus 1998: 216)

7.4 Luonto, kasvit ja puutarhanhoito lapsen ja nuoren kehityksen tukijana

Ensimmäisen maailmansodan jälkeen lasten ja nuorten puutarhatoimintaa pidettiin pedagogisesti tärkeänä. Puutarhojen tärkein tehtävä oli lasten ja nuorten kasvattaminen elämää varten ei niinkään määrättyyn ammattiin tai alalle. Puutarhaopetus kasvatuksellisia etuja olivat vastuuntunnon, tunne-elämän ja kauneudentajun kehittyminen sekä tiedonjanon ja yrittäjyyden herääminen. Havainnollinen oppiminen puutarhassa syvensi teorialunneilla hankittua tietoa kasviopin, laskennan, mittausopin, piirustuksen sekä muiden luonnontieteiden ymmärtämisessä. Puutarhassa työskentelyn täydentää lapsen ja nuorten toiminnan ja liikkumisen tarvetta sekä antaa kosketuksen kasvien käytöstä ruoaksi (Rappe 2003: 17).

Puutarhahoitoa voidaan käyttää joko vahvistamaan lapsen normaalia kehitystä tai korjaamaan kehityksessä tapahtunutta häiriötä. Useat kasvattajat, esim. Fröbel ja Aukusti Salo, ovat korostaneet, että luonto ja sen omakohtainen havainnointi ja toiminta, esim. puutarhanhoito, ovat tärkeitä lapsen kasvulle (Aho 1987: 75-79, Kälviä 1998: 28).

Kasvien kasvattaminen ja niiden seuraaminen tarjoavat elämyksiä ja kokemuksia. Elämykset ja kokemukset yhdessä asiaopetuksen kanssa muodostavat pohjan sille, että lapsi ja nuori oppii ymmärtämään luontoa ja välittämään ympäristöstä. He oppivat ja kasvavat luontoa tarkkailemalla, elämään sen keskellä ja olemaan siihen yhteydessä. Pelkkä kognitiivinen tieto ei riitä, vaan lapsen ja nuoren tulisi saada havainnoida kasveja ja ympäristöä kaikkien aistien avulla nähdessä, kuullen, haisten, maistaen ja tunnustellen. Havaintojen lisäksi toiminnalliset tehtävät, kuten puutarhanhoito ja askartelu, edistävät luonnollista kehittymistä sekä psyykkistä ja fyysistä terveyttä. Asiaopetuksen ohella on tärkeää erilaisten taitojen ja tahdon kehittäminen. (Aho 1987: 75, 89, Kälviä 1998: 28)

Lapsen ja nuoren kehitystä ohjaavat tekijät voidaan havainnollistaa biopsykososiaalisen mallin avulla, jolloin kehittyminen tapahtuu biologisten, psykologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden yhteisvaikutuksessa.

1. Biologiset tekijät. Kehitysvaiheet ja mahdollisuudet ovat perinnöllisiä ja ne tulevat esille, jos ympäristötekijät mahdollistavat sen. Kielellisen kehityksen on osoitettu olevan valmiiksi ohjelmoitu ihmisiin. Samoin on osoitettu synnyntäisiä eroja lasten temperamentissa, aktiivisuudessa ja impulsiivisuudessa. Lapsen neurologinen rakenne vaikuttaa lapsen huomiokykyyn, keskittymiseen, ja impulssien kontrollointiin. Yksilön erot kognitiivisissa ominaisuuksissa vaikuttavat lasten oppimiseen, käsitykseen maailmasta ja koulunkäyntiin. Biokemiallisten tekijöiden on osoitettu vaikuttavan siihen, miten lapset kokevat tunteensa.
2. Psykososiaaliset tekijät. Psykososiaalisia tekijöitä, jotka vaikuttavat lapsen kehitykseen ovat suhde vanhempiin, huolenpito, tiedollinen kannustus, mahdollisuus kontakteihin toisten lasten kanssa sekä onnistumisen ja osaamisen kokemukset.

3. Kulttuuriset tekijät. Kulttuuriset tekijät vaikuttavat siihen, miten lasta kasvatetaan. Kasvaessaan lapsi kohtaa monia kulttuurisidonnaisia arvoja, kuten sukupuoliroolit.

(Pentz ja Straus 1999: 205 – 206)

On tärkeitä, että lapselle ja nuorelle on tarjolla virikkeitä ja toimintoja, jotka tuottavat mielihyvää ja herättävät hänen kiinnostustaan ja uteliaisuuttaan ympäristöään, luontoa ja kasveja kohtaan. Virikkeenantajana sekä tiedolliselle että tunne-elämän kehitykselle voivat olla vuodenaikojen vaihtelu, elävän ja elottoman luonnon muutokset ja luonnon kauneusarvot. Pelkkä eliöiden nimien opettelu ja tuntemus ei ole mielekästä, ellei opetuksessa samalla pyritä kattavampiin tavoitteisiin. (Aho 1987: 38-39)

Lapsuudessa aloitettu luonto- ja kasviharrastus edistää koko yhteisön hyvinvointia. Kun nuori oppinut luonnosta, kasveista ja eläimistä, hän ymmärtää mitä kasvit, eläimet ja ihmiset tarvitsevat elääkseen ja voidakseen hyvin. Tiedoilla elävistä ja elottomista luontokohteista ei ole merkitystä kasvatuksessa, ellei tietoja käytetä monipuolisesti hyväksi. Kun tiedollisen oppimisen lisäksi positiivisten elämysten ja kokemusten ansiosta nuori välittää kasveista, eläimistä ja elottomista luontokohteista, hänelle syntyy myös halu suojella ympäristöä ja säilyttää elämää maapallolla. Onkin tärkeää aloittaa luontoharrastus mahdollisimman varhain, sillä lapsuudessa syntyneet asenteet ja arvostukset ovat voimakkaita (Aho 1987: 55, Kälviä 1998: 28,31).

Kognitiivista kehitystä puutarhanhoito edistää monin tavoin. Puutarhatyö tempaa lapset mukaansa, joten lapset ja nuoret, joilla on keskittymisvaikeuksia, malttavat keskittyä yhteen asiaan tavallista kauemmin. Koska puutarhanhoito on toimintakeskeistä, se sopii niille, joilla on ylimääräistä energiaa. Puutarhatyö tarjoaa heille mahdollisuuden suunnata energiaansa positiivisella ja rakentavalla tavalla. Puutarhahoidossa kokeillaan uusia taitoja ja ideoita ja siten se edesauttaa ongelmanratkaisukykyä ja itsenäistä työskentelyä. Nuoret voivat tutkia tieteellisiä ongelmia käyttäen puutarhaa laboratoriona. (Pentz ja Straus 1998: 216) Siten puutarhatyötä elävöittää ja konkretisoi koulussa teoriassa opittuja asioita.

Lapset ja nuoret oppivat tekemään havaintoja ja päätelmiä kasveista, kivistä ja eri materiaaleista. He oppivat myös vertailemaan erilaisia kohteita ja niiden ominaisuuksia, näkemään eroja ja yhtäläisyyksiä ja luokittelemaan yhteen samannäköisyyden pohjalta.

Tämä ohjaa käsitteiden muodostukseen ja käsitteiden käyttöön. Kasveja kasvattaessaan lapset ja nuoret oppivat elämän ominaisuuksia, edellytyksiä ja lainalaisuuksia sekä oivaltavat tapahtumien perätyisyyden ja suhteen aikaan (Aho 1987: 38-39, 119).

Puutarhanhoito vaikuttaa usealla tavalla lapsen ja nuoren psykologiseen kasvuun. Kasvien parissa työskennellessään he oppivat kantamaan vastuuta elävistä olioista, jotka ovat riippuvaisia huolenpidosta. Puutarhanhoito opettaa että kasvit, samoin kuin lapset ja nuoret, kehittyvät vaiheittain ja kukin omassa tahdissaan. Kasvit havainnollistavat, kuinka luonnolla on oma kiertokulkunsa eikä ihminen voi puuttua siihen. Samalla lapset ja nuoret näkevät omien hoitotöidensä vaikutukset, esim. kasvi kärsii, jos sitä ei kastele. Kun kasveja hoidetaan yhdessä vanhempiensa tai muiden aikuisten kanssa ja lapset ja nuoret tuntevat itsensä osaksi perhettä tai yhteisöä. Mielihyvää tuottaa myös tunne omasta tuottavuudesta ja hyödyllisyydestä. (Pentz ja Straus 1998: 216)

Puutarhanhoito vaikuttaa emotionaaliseen kehitykseen mm. parantamalla itsetuntoa, itseluottamusta ja tunteidenhallintataitoja. Ohjaaja voi vaikuttaa siihen, millaisia sosiaalisia taitoja lapset ja nuoret oppivat puutarhatyössä. Työskentely yhdessä edellyttää toisten huomioimista ja kunnioittamista. He oppivat tekemään työtä yhdessä, jakamaan työkalut ja ponnistelemaan yhdessä yhteiseen päämäärään. Työssä onnistuminen parantaa itsetuntoa. Usein nuorten mielestä puutarhatyö on rauhoittavaa ja rentouttavaa (Pentz ja Straus 1998: 216).

Lapset ja nuoret oppivat puutarhahoidossa työelämässä tarvittavia taitoja, kuten ohjeiden noudattaminen, tehtävään keskittyminen, tuen hyväksyminen ja palautteen vastaanottaminen. Taidot opitaan samalla, kun huolehditaan kasveista ja lisäksi lopuksi kasvit palkitsevat hoitajansa. Samalla opitaan, että täytyy työskennellä parhaansa mukaan ja sen ansiosta voi vuoksi olla tyytyväinen saavutuksiinsa (Pentz ja Straus 1998: 217).

Ruotsissa on havaittu, että lasten motoriikka on heikentynyt. Eräs selitys tähän on se, että lapset ja nuoret liikkuvat yhä vähemmän ulkona. Kehon yhteispeli fyysisen ympäristön kanssa on perustana lapsen motoriselle kehitykselle. Ulkona on monipuolisemmat mahdollisuudet motoristen taitojen kehittymiselle kuin sisällä (Grahm

1997:12). Norjalaisen tutkimuksen mukaan luonnossa leikkivien lasten motoriset taidot olivat paremmat kuin leikkikentällä leikkineiden päiväkotilasten (Fjortoft 2001). Taylor ym. (2002) havaitsivat, että puutarhatyö tarjoaa monipuolisesti mahdollisuuksia motoristen taitojen kehittymiselle erilaisten töiden kautta, kuten maan muokkaaminen, kylvö, kitkeminen, harventaminen, sadonkorjuu, kastelu, kottikärryjen työntäminen ja marjojen poimiminen.

Puutarhahoito tarjoaa mahdollisuuden työskennellä yhteistyössä muiden kanssa ja oppia samalla uusia taitoja ja saada uutta tietoa. Puutarhahoidossa lapset ja nuoret pystyvät tuottamaan samanlaisia tuotteita kuin aikuiset. Puutarhatyö edesauttaa heidän tervettä kehitystään ja kanssakäymistään muiden kanssa. Puutarhanhoidossa opittuja taitoja voi käyttää muissa yhteyksissä. Tämä saa aikaan onnistumisen elämyksiä ja parantaa itsetuntoa. Työskennellessään luonnon parissa lapset ja nuoret oppivat ympäristöstään, elämän kiertokulusta ja omasta itsestään. Puutarhanhoitoon voidaan myös yhdistää erilaisia terapeuttisia tekniikoita, jotka edesauttavat tervettä käyttäytymistä, tunteiden ja ihmissuhteiden hallintaa. (Pentz ja Straus 1998: 199-200)

Puutarhan hoidon vaikutusten tutkiminen on vaikeaa. Vaikka lukuisat nuorten puutarhahoitoa käsittelevät tutkimukset ovat päätyneet johtopäätöksiin, joiden mukaan puutarhanhoito vaikuttaa nuoriin myönteisesti, tutkimuksissa on usein menetelmällisiä puutteita ja niissä on vaikea erottaa tutkimuksen vaikutuksia sekoittavien muuttujien vaikutuksia (Phibbs ja Relf 2005). Phibbsin ja Relfin (2005) puutarhatutkijoille tekemän kyselytutkimuksen mukaan tutkimusten laatua voitaisiin parantaa huolellisella suunnittelulla, hyvällä yhteistyöllä muiden nuorten kanssa toimivien tahojen kanssa, valitsemalla tutkimusongelmia, jotka ovat keskeisiä rahoittajille ja päättäjille sekä laajoilla monitieteisillä pitkittäistutkimuksilla.

Suomessa lasten ja nuorten puutarhanhoitoa on tutkittu hyvin vähän. Taina Laaksoharjun ja Erja Rappen (2010) tutkimuksen mukaan maalla asuvat lapset tunsivat kasveja paremmin ja leikkivät luonnossa kaupunkilaislapsia enemmän. Laaksoharjun ja Rappen mukaan onkin vaarana, että suomalaiset lapset ovat menettämässä yhteyden luontoon. Suomessa tutkimusta on toistaiseksi tehty enemmän vanhusten ja mielenterveyspotilaiden parissa (Rappe ja Evers 2001, Rappe ja Kivelä 2005, Rappe ym. 2006, Rappe ja Topo 2007, Rappe ym. 2008).

Lapsuudenaikaiset kokemukset kasveista ja puutarhanhoidosta vaikuttaa asenteisiin aikuisena: Lohr ja Pearson-Mims (2005) havaitsivat tutkimuksessaan, että myönteisimmin puihin suhtautuivat ne aikuiset, jotka olivat puuhastelleet kasvien parissa lapsena.

8 Opinnäytetyön toteutus

Tutkimusongelmani liittyy lasten ja nuorten puutarhakulttuurin kehittämiseen ja edistämiseen. Voiko lasten ja nuorten puutarhakulttuurin kehittämällä vastata kasvatuksen tuomiin haasteisiin ja tukea kasvua kansalaisuuteen? Miten haastateltavani, nuorisosalalla toimijat, näkevät puutarhakulttuurin kansalaiskasvun areenana?

Opinnäytetyössäni kuvaan lukijalle, kuinka Suomessa puutarhaa on hyödynnetty 1900-luvulta alkaen lasten ja nuorten kasvatustoiminnassa. Pohdintani perustana lasten ja nuorten puutarhakulttuurin kehittymiselle ja edistymiselle 2000-luvulla tulevat olemaan tutkimukset puutarhan merkityksestä ihmisen hyvinvointiin ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen sekä alan kirjallisuus ja tekemäni asiantuntijoiden haastattelut.

Opinnäytetyöni kuvaa puutarhanhoidon mahdollisuuksia nuorisotyön välineenä Helsingissä nuorisosalan toimijoiden silmin nähtynä. Tutkimuksessani kartoitan nuorisosalan toimijoiden näkemyksiä nuorten puutarhatoiminnan nykytilasta ja kehittämismahdollisuuksista.

Tutkimukseni lähtee olettamuksesta, että on jo olemassa tutkimustietoa niistä hyödyistä, joita lasten ja nuorten puutarhakulttuurikeskus voisi tarjota.

Tutkimuksessani etsin vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- mikä on nykytilanne puutarhanhoidon käytössä nuorisotyössä Helsingissä?
- mitä mahdollisuuksia ja esteitä nuorisotyön ammattilaiset näkevät puutarhanhoidon käyttämisessä nuorisotyön keinona?

Tutkimuksellani on kaksi tavoitetta: 1) tiedon lisääminen ja 2) vaikuttaminen.

- 1) Tutkimus on osallistava tutkimus, jossa asiantuntijoiden haastattelut toimivat pienimuotoisena interventiona ja haastattelukysymykset herättelevät asiantuntijoita pohtimaan puutarhan merkitystä lapsille ja nuorille.
- 2) Tutkimus lisää tietoa niistä haasteista ja mahdollisuuksista, jotka edesauttavat tai estävät lasten ja nuorten mahdollisuuksia toimia puutarhassa.

Lasten ja nuorten puutarhakulttuurin arvostusta tutkimalla pyrin lisäämään ymmärrystä keinoista, jotka edesauttavat lasten ja nuorten mahdollisuutta olla toimija. Tutkimukseni tuotokset antavat vastauksia siihen, missä puutarhatoiminnan kasvatuksellisuus on nyt, kun ympäristökasvatus ja kestävä kehitys ovat aikamme teemoja ja haluamme siirtää lapsillemme hyvin hoidettua tulevaisuutta. Konkreettisenä tavoitteena on opinnäytetyön tuotoksen kautta lisätä vuorovaikutusta puutarhakulttuurin ja nuorisotyön parissa työskentelevien eri sidosryhmien välillä. Käytännön tavoitteena on etsiä keinoja, tapoja ja tahtotilaa, kuinka puutarhakulttuuria tulisi edistää ja kehittää lasten ja nuorten keskuudessa, jotta käytännössä lasten ja nuorten voimaantuminen ja tarvittavat resurssit kohtaavat.

Miten nuorisotyön ammattilaiset näkevät lasten ja nuorten roolin puutarhakulttuurin rakentajina? Mitä ulottuvuuksia asiantuntijat näkevät puutarhan suhteessa lapseen, nuoreen, perheeseen ja yhteisöllisyyteen? Onko resursointi, voimavarat ja tahtotila kenenkään vastuulla? Onko määrätietoiselle lasten ja nuorten puutarhakulttuurin edistämiseksi tilausta? Tämä tarkoittaa tavoitteellista toimintaa, missä rakennetaan ja nostetaan esille niitä mahdollisuuksia, mitä puutarha luokkahuoneena ja nuorisotilana tarjoaa opetus- ja kasvatustyöhön (puutarhan ennaltaehkäisevä ja eheyttävä vaikutus).

8.1 Tutkimuksen aineisto ja menetelmät

Tutkimuksessa tulen käyttämään kvalitatiivista menetelmää (laadullinen tutkimus) ja tutkimussuuntauksena teemahaastattelua (KvaliMOTV 2011).

Tutkimusaineiston muodostavat aiheeseen liittyvät artikkelit, tutkimukset ja kirjallisuus ja tekemäni asiantuntijahaastattelut. Opinnäytetyöhöni valikoidut asiantuntijat ovat

puutarha-, sosiaali- ja kasvatustieteiden toimijoita, jotka ovat osoittaneet aiheeseen sidonnaisuutta joko kirjoittamiensa artikkelien, tutkimuksen tai käytännön työn avulla. Tutkimusaineisto koostuu puutarha- ja nuorisotyön asiantuntijoiden haastatteluista. Haastattelin seitsemää asiantuntijaa (Liite 2). Haastateltavat valitsin oman kokemukseni ja omien verkostojeni perusteella.

Tutkimusmenetelmänä on käytetty teemahaastattelua. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu menetelmä, jossa on etukäteen suunniteltu haastattelun aihepiiri, mutta kysymysten muoto, järjestys ja myös kysymykset voivat vaihdella tilanteen mukaan (Hirsjärvi – Hurme 2006: 47-48).

Asiantuntijoiden teemahaastattelut tein heidän työpaikoillaan ja yhdessä tapauksessa haastateltavan kotona. Kaikki, joita pyysin haastateltavaksi, suostuivat haastatteluun. Haastattelurunko on liitteessä 1. Nauhoitin haastattelut. Haastattelunauhoitukset olivat kestoaltaan 30 - 47 minuuttia. Ennen nauhoituksen ja varsinaisten haastattelukysymysten esittämistä jutustelin hetken aikaa haastateltavien kanssa. Olin tavannut kaikki haastateltavat aiemmin työyhteisöissä. Haastattelutilanteet tuntuivat luontevilta ja haastateltavien oli helppo vastata kysymyksiin. Seurasin teemahaastattelun runkoa, mutta annoin haastateltavien myös rönsyillä ja kertoa juuri niistä teemoihin liittyvistä asioista, joista he olivat kiinnostuneita.

8.2 Aineiston analyysi

Haastattelujen jälkeen kirjoitin haastattelut puhtaaksi sanasta sanaan. Tulostin haastatteluraportit siten, että tulosteisiin jäi leveät marginaalit, joihin pystyi koodaamaan haastattelussa esille nousseet teemat. Ensiksi luin aineiston läpi ja kirjasin ylös eri haastatteluissa esille nousseet pääteemat ja huomiot. Tämän jälkeen valitsin keskeisimmät teemat. Kävin läpi koko aineiston läpi mahdollisimman systemaattisesti ja koodasin käsin tulosteen laitaan kohdat, joissa haastateltava oli puhunut kyseisestä teemasta. Pyrin soveltamaan aineiston analyysissä Eskolan ja Suorannan (2005:174-184) kuvaamaa teemoittelua sisällönanalyysimenetelmänä.

9 Tutkimuksen tulokset

Tutkimuksen tuotokset kuvaavat nuorten parissa toimivien ammattilaisten näkemykset puistosta, puutarhasta, puutarhahoidosta ja nuorisotyöstä sekä puutarhankäytöstä nuorisotyössä.

Mielikuvia puistosta, puutarhasta ja puutarhanhoidosta

Puisto. Puistoon liitettyjä mielikuvia oli, että se on julkinen tila. Puistoon liitettiin aina kasvit ja ulkona oleskelu. Viherympäristö ja kasvit olivat tärkeimmät puistoa kuvaavat elementit. Puisto miellettiin yleensä kaupunkialueeksi, joka oli tietoisesti rakennettu. Tietoinen puiston rakentaminen, luonnonvaraisuuden sijaan, oli puiston tunnusmerkkejä, vaikka erään vastaajan mukaan puisto saattoi olla myös luonnonvarainen. Yksi vastaajista mielsi toiminnallisuuden kuuluvan erottamattomasti puistoon. Toiminnallisuutta enemmän puistoon liitettiin kauneus ja rentoutuminen. Puisto myös liitettiin vapaa-aikaan ja nauttimiseen.

”Puisto, joo se on johonkin yhteisöön, kaupunkiin, taajamaan tietoisesti rakennettu, siis eristetty muusta jokin tällöinen. Niitä on sitten eri tyylejä, minkälainen se on sitten luonteeltaan. Mutta siinä on olennaista se että on päätetty ettei tähän rakenneta ja tätä maa-aluetta ei käytetä muihin tarkoituksiin vaan tätä rakennetaan tällöisenä viherympäristönä joka yleensä puutarha on sellainen jossa viljellään kauheesti esim. kukkia jne. puisto on sellainen jossa puut kasvaa ja jossa kuljeskellaan ja siellä on penkkejä ja se sellainen olohuone ja samoilupaikka riippuen siitä kuinka iso se on.”

Haastateltava 01

Puutarha. Puutarha miellettiin yksityisemmäksi paikaksi kuin puisto. Puutarhaan liittyi olennaisesti aktiivinen ja vastuullinen viljely- ja hoitotoiminta ja hyötypuut, marjapensaat ja kasvikset sekä niiden antama sato. Oleellisin puiston ja puutarhan ero oli puutarhan antama sato ja puutarhaan liitetty mielikuva työskentelystä joko vapaaehtoisena rentouttavana tai pakollisena velvollisuutena. Sadon lisäksi aktiivinen toiminta oli tärkein puutarhaa ja puistoa erottava tekijä.

"Puutarha on sitten ihan eri asia. Se on kasvima. Voi olla, että jos jollain mummolta tai papalla on oikein hienosti laitettu piha, niin se menee jo rajoilla, että se voi olla, että se on puutarha. Oikein pitkälle viedyn pihanhoidon, jos omakotitalo oikein viimeisen päälle, siellä hedelmää, luumupuuta, ni se menee jo puutarhaan, mutta muuten puutarha on mun mielestä se alue pihasta, jossa on kasvima ja marjapuskat. Se on puutarha."

Haastateltava 02

"Nimenomaan juuri niiden kasvien kanssa touhuaa, kyllähän puistossakin voi olla musiikki tapahtumaa, ruokailua, klovnia tai mitä vain, mutta puutarhassa ruoputetaan maata. ... Saadaan ehkä jotain satoakin tai ainakin joku saa satoa. Niin, tosiaan puistosta ei saa poimia kukkakimppuja. Joo tosissaan sitä satoa. Kun on viljellyt tai kylvänyt siemenä, niin niitä ei yleensä puistoihin menen kuka vaan kylvämään, vaan. Puutarha on semmoinen omampi alue."

Haastateltava 03

Puutarhanhoito. Puutarhanhoitoa pidettiin rentouttavana, mutta pitkäjänteisyyttä, sitoutumista ja omistautumista vaativana harrastuksena. Puutarhanhoitoon miellettiin liittyvän henkilökohtaisuus ja henkilökohtainen mittakaava. Osa haastateltavista oli sitä mieltä, että puutarhanhoito alkaa kiinnostaa vasta vanhempana.

"Kitkeminen on ihan parasta. Sitä on jotain 25-30 vuotta, kun kitkeminen muuttuu maailman hirveimmästä asiasta maailman mukavimmaks asiaks, about 18-vuotias vielä inhoo kitkemistä, parikymppinenkin vielä muutaman vuoen, mutta jossain vaiheessa se kääntyy. Ihana saada joku penkki, jonka saa kitkeä rauhassa, niin se on aivan ihanaa."

Haastateltava 02

"Laittaa maahan ja hoitaa ja laittaa vähän vettä ja huolehtia, ettei se kuivu se maa ja sen jälkeen kasvaa isoja kukkia ja kasviksia, jotta näkee sen prosessin. Se on elämää. Niin se on ihan suoraa elämää ja se on hirveen tärkeä osuus. Mun mielestä oikeesti siksi enemmän ja enemmän oli menossa siihen teknologiaan ja että kuluttaa enemmän aikaa sisätiloissa eli jos on mahdollisuus oikeesti kesällä harrastaa jotakin sellaista, olla semmoisessa ympäristössä missä oikeesti voit olla

luonnossa ja näkee ja olla semmoisen ympäristössä, missä on puita ja kasviksia. Ainakin mulle se on niin rentouttavaa, että se tuntuu enemmän kuin olisi kotona kuin olla jossakin seinien sisällä”.

Haastateltava 07

Nuorisotyö. Nuorisotyö nähtiin mahdollisuuksien tarjoamisena nuorille tehdä mielekkäitä asioita toisten nuorten ja aikuisten kanssa sekä yhteisöihin liittymisenä.

”Nuori kasvatetaan itsenäistymään perheestään ja autetaan liittymään yhteisöihin, vaikka siihen nuorisotalon yhteisöön taikka johonkin muuhun mihin tahansa ryhmään. Moninainen ja laajakenttä olemalla nuoren puolella tarkoittamatta että olisi samaa mieltä kuin se nuori.”

Haastateltava 01

Puutarha nuorisotilana. Puutarha nuorisotilana herätti haastateltavissa paljon toiveita ja odotuksia siitä, mitä puutarha nuorisotilana voisi nuorille tarjota, toisaalta kumpusi vain vähän konkreettisia kuvauksia. Lähtökohtana nähtiin puutarha ja sen merkitykset. Puutarha nuorisotilana koettiin oppimisympäristönä, missä eri vuodenaikojen ja toimijuuden kautta nuoret saavat kokemuksia luonnosta.

”Paikka missä nuoret näkevät mistä ruoka tulee, he kasvattavat ruokaa luonnossa ja saavat tietoa puutarha-alan ammatillisesta koulutuksesta. Puutarhassa on nähtävissä vuodenaikojen mukana tuoman kellon ja sen miten luonto toimii. Puutarha on paikka jossa voi oppia tuntemaan eri kasvilajeja.

Haastateltava 04

”Tavallaan saisi kosketuksen siihen mitä puutarhanhoito on, voisi kiinnostuu, innostuu ja sitten vähän jos aattelee nyt jotain nuoruusvuosia ja sitä kuinka kauan nuoret siinä on niin varsinaisesti puutarhanhoito siinä ei ehdi oppia sinänsä – sehän opitaan vuosikymmenten kuluessa varsinainen osaaminen.”

Haastateltava 07

"Sinänsä puutarha tarjoaa mitä vaan elämäntaitoja ihan ruotsin oppimisesta kukkapuskan myyntiin tai naulan lyömisestä, kivitöistä, kauneudenhoidosta, ravinnosta js kaikki elämän perusasia. Kyllä niihin voi saada vähän paremman otteen kun pystyy tekemään niitä konkreettisesti monella tapaa eikä ole sitä, että pitää mennä aina ammattikouluun saadakseen vasaran käteen tai kauhan käteen. Lisäksi näkyy aika selvä kaari asioiden alkamisesta ja lopettamisesta ja se tulee esille ihan normaalin vuodenvaihteen kautta. Ja pedagogisesti kauheen tervehenkistä voisi olla, selkeyttävää ja monitaitoisuutta lisäävää."

Haastateltava 03

Puutarhan arvoksi koettiin se, että konkreettinen tekeminen harjaannuttaa taitoja perusarjessa selviytymiseen. Puutarha nuorisotilana tarjoaa luontevan paikan osallistamiseen: puutarha tarjoaa mahdollisuuden rakentaa ympäristöä sen näköiseksi kuin nuoret haluavat.

"Ehkä vahvasti myös sitä, että sen ikään kuin tilojen haltuunottoa ei pelkästään tällaisia fyysisiä taloja ja tiloja vaan jus sitä että on monenlaisia paikkoja. Nuorilla on mahdollisuus ilmentää itseään tai muuta rakentamalla niitten ympäristöön, sen näköiseksi kuin ne haluavat. Mitä muuta se pitää sisällään? No, puutarha nuorisotalona mun mielestä mahdollistaa sitä, ehkä omienkin kokemusten kautta voi sanoa, että sellaista onnistumista."

Haastateltava 06

Puutarha tarjoaa kauneuselämyksiä ja luontoelämyksiä virikkeenä. Se on luontoyhdistelmätila: ihmisen ja luonnon muodostama tila, jonka kautta saa kosketuksen siihen, mitä puutarhanhoito on elämysten kautta. Toisaalta puutarha nuorisotilana nähtiin vain kivana paikkana, missä tarjotaan kaikkea sitä mitä hyvissä nuorisotiloissa muutenkin tarjotaan. Se tarjoaa kontakteja eri-ikäisiin ja erilaisiin ihmisiin matkojen ja muun toiminnan kautta. Toiminta tarjoaa luonnostaan erilaisia aikuistyyppimalleja. Siinä havainnollistuu ihmisen ja luonnon vuosirytmiksi ja vuosikello ja siksi puutarhatoiminta on tärkeä kaupunki-ihmisille.

"Ehkä vahvasti myös sitä, että sen ikään kuin tilojen haltuunottoa ei pelkästään tällaisia fyysisiä taloja ja tiloja vaan jus sitä että on monenlaisia paikkoja. Nuorilla

on mahdollisuus ilmentää itseään tai muuta rakentamalla niitten ympäristöön, sen näköiseksi kuin ne haluavat. Mitä muuta se pitää sisällään? No, puutarha nuorisotalona mun mielestä mahdollistaa sitä, ehkä omienkin kokemuksien kautta voi sanoa, että sellaista onnistumista.”

Haastateltava 06

”Saisi kosketuksen siihen mitä puutarhanhoito on elämysten kautta. Kiva paikka missä tarjotaan kaikkea sitä mitä hyvissä nuorisotiloissa muutenkin tarjotaan. Tarjoaa kontakteja eri-ikäisiin ja erilaisiin ihmisiin matkojen muun toiminnan kautta.”

Haastateltava 07

Edellytyksiä unelmien puutarhanuorisotilalle

Nuorisotilaksi tarkoitettu puutarha edellyttää sitoutuneisuutta ja pitkäjänteisyyttä. Ihanteena on, että puutarha on koko perhettä koskeva, eläkeläiset sopisivat hyvin samaan tilaan eli puutarha toimisi eri-ikäisten toimijoiden paikkana.

”Tavoitteena osallistaminen, että pääsee itse tekemään ja vaikuttamaan ja tekemisessä on nähtävissä se miten sitä toteutetaan. Nuorilla on mahdollisuus ilmentää itseään rakentamalla omaa ympäristöä sen näköiseksi kuin he sen haluavat. Omien kokemusten kautta onnistumisia. Nuorilla on mahdollisuus aktiiviseen työskentelyyn sen maa-alueen kanssa – aktiivisessa prosessissa koko ajan. Aktiivisen vuorovaikutuksen kautta syntyy alueeseen erilainen, ehkä voimakkaampi suhde kuin osallistuvassa vuorovaikutuksessa. Tyttöjen puiston osalta tytöt olivat vahvasti mukana alueen suunnittelussa. Nyt kun se on valmis olisi ihanaa että prosessi voisi jatkua eteepäin – valmiin ja kuitenkin muuttuvan alueen kanssa.”

Haastateltava 06

Puutarha tilana heijastaa hyvin monipuolisuutta puutarharakenteissa, erilaisia puutarhaelementtejä, riittävän suuri alue, että voidaan tarjota erilaisia tiloja eri toiminnoille. Puutarhasta löytyy tilat myös leikille, peleille ja rauhoittumiselle. Alueena puutarha on suojattu ilkeillä. Ulkotilojen lisäksi puutarhassa on lämpimät sisätilat eri

puutarhatöihin, kokoontumiseen ja hallinnollisiin tehtäviin. Puutarha sijaitsee hyvien kulkuyhteyksien päässä ja riittävän lähellä muita toimijoita.

Oleellista on, että nuorisotila puutarhatilana on nuorten näköinen. Puutarha on suunniteltu ja rakennettu yhdessä nuorten kanssa. Vastuu toiminnan rahoittamisesta kuuluu eri hallintokunnille yhteistyönä.

”Teema on mielenkiintoinen – ajatella näitä asioita rinnakkain ja se voi avata uusia asioita. Tässä on kaikkia hyviä asioita mistä voi syntyä kaikenlaista.”

Haastateltava 02

”Että se nyt ylipäättään olis olemassa, fasilitetteja, henkilökuntaa, kunnan/kaupungin viherrakentamisen henkilökunnan myötäelämisen, maa-alueet, fiksua nuorisotyöntekijöitä, ei se sen kummempaa vaadi. Se rakentuu siinä, jos on mahdollisuus pitkäjänteiseen työskentelyyn. Pitkäjänteisyys rakentuu paljolti henkilökuntaan, mutta tästä puhuminenhan on ihan paskanpuhumista. Kun henkilökuntaa ei palkata ja vakituinen heitetään pelolle, se on ihan yks hailee, mitä mä tässä sanon. mut jos mä ajattelen, että puutarhan logiikkaan liittyy sitoutuneisuus ja pitkäjänteisyys, niinku mihin tahansa kasvatustyöhön. Että jos sanotaan, että kaupunki osottaa nyt jonkun paikan, ni edellyttää, että sinne syntyy hyvä yhteishenki jollekin porukalle ja ne rupee sitä yhdessä miettimään, että miten ne sen tekee. Siihen se perustuu.”

Haastateltava 07

Tarjotaanko Helsingissä nuorille mahdollisuutta harrastaa puutarhahoitoa?

Osa haastateltavista totesi, että ei oikeastaan tunne kenttää. Kommentit kuvaavat erinomaisesti nuorisotyön tilannetta, sillä nuorisotyötä tekevät tuntevat hyvin vähän puutarha-alan mahdollisuuksia, vaikka olisivatkin periaatteessa asiasta kiinnostuneita.

”En tunne paljon tätä kenttää. Luulen, että puutarhahoitoa voi harrastaa joidenkin järjestöjen kautta. Harrastukseen kannustaminen ei tulisi olla kiinni vanhempien suuntautuneisuudesta, vaan näen, että niitä mahdollisuuksia tulisi tarjota.

Puutarhaa voi tarjota monenlaisille nuorille. Luontosuhde on ollut perinteellisesti

osa suomalaisuutta. Puutarhan avulla voi tutustua suomen obsuhteisiin. Puutarhanhoito on mielenkiintoinen nuorisotyön tekemisen paikka.”

Haastateltava 01

”Joissakin kouluissa tarjotaan, mutta kesäboma on ongelma. Toisissa kouluissa on talvipuutarhoja, kokonaisuudessaan toiminta on hyvin pientä, mutta sinänsä hyvin merkittävää. Nuorisotabilla toiminta on vähäistä. Helsingissä toimii Kumpulan koulukasvitarha kesäisin.”

Haastateltava 07

”Kumpulassa tarjotaan, mutta on keskitytty alakouluikäisiin. Ehkä jonkun verran toimintaa tarjoaa Luontoliitto, 4H-järjestö ja Lasten ja nuorten puutarhayhdistys. Kaupungilla ei ole tarjolla. Gardenia painottuu enemmän lapsiin ja kouluvierailuihin kuin nuoriin.”

Haastateltava 05

Esteet puutarhaharrastuksen toteuttamiselle nuorten keskuudessa

Aikuisten asenteet koettiin keskeisimpänä esteenä. Epäiltiin myös nuorten kiinnostuneisuutta, mutta siinäkin aikuisten asenteet olivat merkittävin este, koska nuoret eivät voi olla kiinnostuneita, jos puutarhanhoitoa ei ole tarjolla toimintavaihtoehtoa. Sopivien tilojen puute mainittiin esteenä, mutta sitä ei pidetty ylitsepääsemättömänä esteenä, vaan asiana joka olisi järjestettävissä, jos aikuisilla päättäjillä olisi riittävästi tahtoa ja kiinnostusta. Kyse ei ole niinkään resursseista vaan resurssien suuntaamisesta.

”Tämä mielikuva tähän kiikemiseen on niin rankka nuorilla ja aikuisilla. Ja aikuisethan näitä juttuja perinnöksi jättävät. Kun puhun puutarhasta, niin aina joku alkaa kertomaan, että 50-luvulla kiikettiin sokerijuurikasta kibmetritolkulla, niin kyllähän meillä tämä agraarikulttuuri on jättänyt traumoja myöskin vanhempaan väkeen, jotka mieluummin tekisivät asioita helpommalla tänä päivänä. Sinänsä puutarhatoiminnassa siihen mielletään jonkinlainen epäergonomisuus, jos ei keskitytä ja mietitä, miten asiat voitaisiin tehdä paremmin.” Haastateltava 03

”Suurin este on ettei sitä ole pidetty minään merkittävänä osana perussivistystä. Kun kansakoulupedagogiikkaa kehitettiin niin silloin oli ajatuksena että nämä koulukasvitarhat oli osa yleissivistystä. Se oli sitä tekemällä oppimista ja toiminnallista juttua. Sitä on pidetty lähinnä puuhailuna, mutta meidän yleissivistävä opetus on kirjanoppineisuusaineita. Ja kaiken tämän järjestäminen, vaatii maa-alueen varaamista, vaatii ajan ja paikan osoittamista kaikin tavoin voimavaroja.”

Haastateltava 07

”Vaikea löytää paikka ja toiminnan pitkäjänteisyys. Paikka jota ulkopuoliset eivät pääse sotkemaan ja rikkomaan. Nuorisosaiainkeskuksessa ei riitä tahtotilaa asian eteenpäin viemiseen.”

Haastateltava 02

”Ei ole paikkoja missä kasvattaa. Nuoria ei ehkä kiinnosta, mutta riippuu siitä miten asia ehdotetaan ja ryhmäjuttuna kynnys on matalampi. Mikä toisen mielestä on hauskaa voi olla toisen mielestä typerää.”

Haastateltava 01

Haastateltavat toivat esille sen, että puutarhanhoidolla olisi paljon annettavaa nuorisotyöhön ja sen käyttö monipuolistaisi nuorisotyön keinovalikoimaa. Puutarhahoito nähtiin yhtäältä yhtenä hyvänä vaihtoehtona muiden joukossa ja toisaalta erityisenä keinona, jolla on uutta annettavaa nykyajan lapsille ja nuorille. Vaikka haastateltavat mainitsivat realistisesti useita käytännön haasteita puutarhan käytössä nuorisotilana, kaikki haastateltavat suhtautuivat positiivisesti puutarhan käyttöön nuorisotyön välineenä ja pitivät sitä toteuttamiskelpoisena vaihtoehtona.

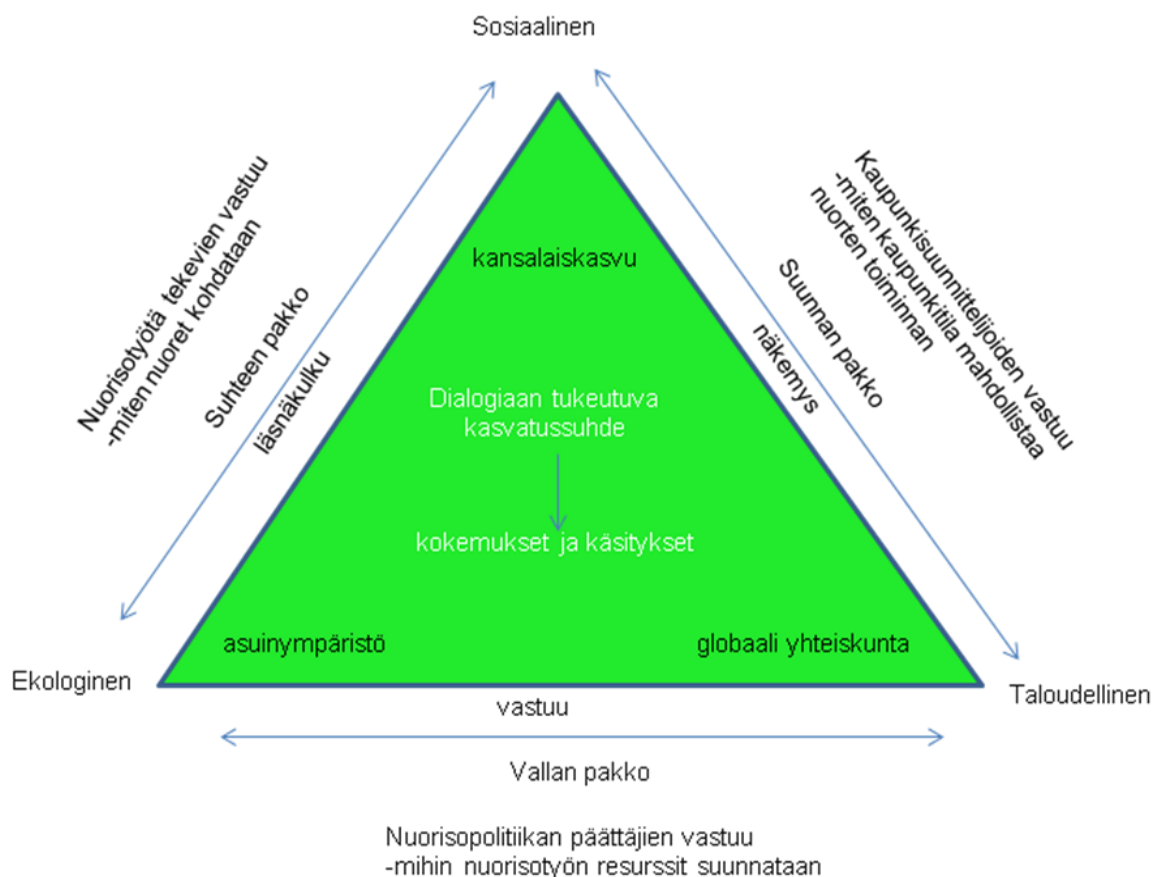
10 Johtopäätökset

Puutarhatoiminnan merkityksestä lapsille ja nuorille on runsaasti tutkimustuloksia (esim. Pentz ja Straus 1998). Kirjallisuudesta löytyy myös esimerkkejä siitä, miten puutarhatyötä on käytännössä toteutettu nuorten parissa.

Tässä työssä paneuduttiin siihen, miten alan toimijat Helsingissä näkevät puutarhan käytän merkityksen ja mahdollisuudet. Kukaan toimijoista ei kyseenalaistanut puutarhan merkitystä. Päinvastoin asiantuntijoiden haastattelut osoittavat, että alan toimijat uskovat puutarhan tärkeyteen ja heillä on visioita, miten puutarhatoimintaa voisi toteuttaa.

Kun nuorille suunnattua puutarha toimintaa tarkastellaan Moilasan kasvattajana olemisen pakot mallin avulla (Moilanen 1999), havaitaan, että aikuisen on tehtävä valintoja nuoren puolesta, koska aikuiselle on kasvatus vastuu ja aikuisilla on valta tehdä esimerkiksi julkisten varojen käyttöä koskevia päätöksiä, toisin kuin nuorilla.

Kuviossa 3 yhdistän Moilasan mallin kasvattajana olemisen pakoista (Moilanen 1999) ja kestävän kehityksen kolmikanta -mallin (Laaksoharju 2008) opinnäytetyössäni kerättyjen teemahaastattelujen analyysin päätelmiin.

Kuvio 3. Kasvattajana olemisen pakot ekologis-taloudellis-sosiaalisissa toimintaympäristössä

Mallien yhdistäminen havainnollistaa sitä, miten sosiaalinen pedagogisen ajattelun ja mallien toteuttaminen ei tapahdu tyhjiössä vaan mm. tabudellisten ja ekologisten paineiden ja haasteiden puristuksessa.

Tämän tutkimuksen ja kirjallisuusselvityksen mukaan lapsille ja nuorille tarjottavassa vapaa-ajantoiminnassa ei ole riittävästi mahdollisuuksia monipuoliseen puutarhaharrastukseen. Puutarhan tarjoamia mahdollisuuksia on runsaasti käyttämättä lasten ja nuorten arjentaiteiden parantamisessa.

Kaupunkiympäristö itsenään tarjoaa melko rajoittuneesti vaihtoehtoja luontosuhteen muodostumiseen. Luontosuhde kehittyy vuorovaikutuksellisessa prosessissa pitkän aikajänteen kautta. Puutarhatoiminta on luonteeltaan toimijuuteen, aikaan ja vuorovaikutukseen sidoksissa. Puutarhahoidossa myös itsestä riippumattomat tekijät tuovat prosessiin ulottuvuuksia, joiden tarkastelu avartaa ymmärtämään asioiden kokonaisuuksia.

Meidän tulisi ottaa etäisyyttä lapsille ja nuorille suunnatun puutarhatoiminnan historiasta ja siirtyä vahvasti työpainotteisesta runsaaseen satoon tähtäävästä puutarhatuotannosta positiiviseen ja mielihyvää tuottavaan puutarhanhoitoon. Lasten ja nuorten tehtävien tulisi olla oikein mitoitetuja ja toiminnan tulisi sisältää monipuolisesti puutarhahoidon eri mahdollisuuksia, esimerkiksi viljelytoiminnassa vaihdellen marjat, hedelmät, vihannekset, mausteet, kukat ja pensaat. Viherrakentaminen on myös oleellinen osa puutarhan kokonaisuuden luomisessa. Tarvitaan monipuolisesti erilaista toimintaa: pitkäkestoisia vaihtoehtoja, lyhyitä kursseja, pienryhmätoimintaa, koulutusta ja kanavia oman aktiivisuuden mukaisesti näiden toteuttamiseen. Toiminnan tulisi olla edullista, lapselle ja nuorelle lähinnä ilmaista, puutarhahoidon terveys- ja kasvatustaiteiden tähden. Toimintaan tarvitaan riittävä volyyymi, jotta puutarhaosaaminen lasten ja nuorten keskuudessa vahvistuu. Puutarhaharrastukseen tarvitaan mallitila, joka toimii lasten ja nuorten puutarhakulttuurikeskuksena. Vain olemassa olevat erilaiset käytänteet tuottavat vertailukelpoista tietoa kansalliseen ja kansainväliseen tutkimukseen.

Hämäläisen ja Nivalan mukaan (2008: 25) ”siihen mitä kasvatustieteessä kulloinkin tutkitaan vaikuttavat vallitsevat olt ja yhteiskunnan aatteellinen ilmasto”. Myös Puutarhatoiminta on kasvatuksellista toimintaa. Ne, jotka ovat tekemisissä nuorten kanssa, esim. nuoriso-ohjaajat, pitivät ympäristökasvatusta tärkeänä, mutta heillä ei ole taitoja, viitseliäisyyttä, kiinnostusta ja ajallisia resursseja käytännössä järjestää puutarhatoimintaa. Halu puutarhatoimintaan ei välttämättä kumpua nuorista itsestään eikä se kuulu nuorten valtakulttuuriin samalla tavalla kuin esim. musiikki ja tanssi, joten useimmat nuoret ryhdy siihen ilman aikuisen kannustusta tai painostusta. Myös yhdysvaltalaisia koulupuutarhoja koskevien tutkimusten yhteenvetona Blair (2009) havaitsi yhden keskeisen koulupuutarhatoimintaa häiritsevän tekijän olevan sen, että opettajilta puuttuu kiinnostusta, kykyä, tietoa, aikaa puutarhatoimintaan. Tarvitaan resursointia julkishallinnolta ja yrityksiltä, jotta voidaan kehittää systemaattisesti puutarhatoimintaa nuorille.

10.1 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen validius voidaan osoittaa vain kertomalla tutkimusraportissa yksityiskohtaisesti kaikki, mikä helpottaa tutkimuksen itsenäistä arviointia. Laadullisen tutkimuksen validius perustuu tutkimusprosessin tarkkaan kuvaukseen (Grönfors 1982). Teemahaastattelun luotettavuutta määriteltäessä on huomioita koko tutkimusprosessi kaikkine vaiheineen, eikä pidä korostaa liikaa mekaanista luotettavuuden määrittelyä. Tutkimustuloksiin johtaneen tutkimusprosessin kuvaus ilmaisee luotettavasti tulosten ja todellisuuden vastaavuuden (Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 2009:231-233).

Tutkimuksen luotettavuutta on perinteisesti arvioitu reliabiliteetin ja validiteetin avulla. Reliabiliteetti kuvaa sitä, miten hyvin tutkimustulos on toistettavissa vastaavassa tutkimuksessa. Validiteetti kuvaa sitä, mittaavatko muuttujat juuri sitä, mitä tutkimuksessa on tarkoitus mitata eli miten hyvin tulokset vastaavat esitettyyn tutkimusongelmaan (KvaliMOTV 2011).

Laadullisessa tutkimuksessa validiteettia ja reliabiliteettia on pidetty liian kapeina luotettavuuden mittareina ja osa tutkijoista on ollut valmis luopumaan luotettavuuden arvioinnin käsitteistä kokonaan. Täydentäviä näkökulmia tutkimuksen tuloksen

arviointiin tuovat käsitteet uskottavuus, siirrettävyys, varmuus ja vahvistuvuus. Uskottavuus tarkoittaa sitä, vastaavatko tutkijan käsitteet ja tulkinnot tutkittavien käsityksiä. Siirrettävyys kuvaa sitä, missä määrin tulokset ovat yleistettävissä. Varmuus pyritään takaamaan ottamalla huomioon tutkijan ennako-oletukset. Vahvistuvuus merkitsee sitä, että muut tutkimukset tukevat tutkimuksessa saatuja havaintoja. (Eskola ja Suoranta 1998: 211-212.)

Tässä tutkimuksessa helpottavana tekijänä voidaan pitää sitä, että haastattelun aihe ei ollut henkilökohtainen tai emotionaalisesti arka, joten haastateltavat melko varmasti vastasivat kysymyksiin rehellisesti. Analysoidessa vapaita haastatteluja eri tutkijat löytävät eri teemoja ja tilanteita haastatteluista (Hirsijärvi ja Hurme 2006, 151).

Tutkijan ammattihistoria ja side tutkimusaiheeseen vääjäämättä luo pohjan, jonka kautta tutkimusmateriaalia tutkimuksessa tarkastellaan. Tutkijan arvomaailma ja käyttäytyminen vaikuttavat tapaan, jolla tutkija tarkastelee tutkittavien empiiristä maailmaa. Siten tutkimusraportti on tavallaan tutkijan ja tutkittavien maailmojen synteesi (Grönfors 1982). Olen itse koulutukseltani hortonomi ja nuorisohjaaja ja olen yli kymmenen vuotta työssäni hyödyntänyt puutarhanhoitoa lasten ja nuorten parissa. Oma vankka käytännön kokemukseni ja oma kiinnostukseni aiheeseen vaikuttavat siihen, miten tulkiten tutkimukseni tuloksia, sillä olen itse työssäni sitoutunut lasten ja nuorten puutarhanhoidon edistämiseen.

11 Pohdinta

Nuorisolaki velvoittaa kuntia ylläpitämään tasokasta nuorisotoimintaa. Valta ja vastuu nuorisotoiminnan ydinpalveluluista ja painopistealueista on alueen päättäjillä ja kenttätöitä tekeillä tahoilla. Nuorten vaikuttamismahdollisuutta Helsingissä on haluttu vahvistaa useilla eri keinoilla, kuten Ruuti -nuorten vaikuttamiskanavan ja nuorisotabilla käytössä olevan talodemokratian kautta. Erialaisten nuorten ja päätöksentekijöiden vuorovaikutusta lisäämällä halutaan vahvistaa monimuotoisen toimijuuden tukemisen mahdollistumista. Syntyneiden päätösten takana on yhteisön arvomaailma ja se mitä arvoja halutaan resursoinneilla vahvistaa.

Se, miten puutarhan arvokkuus näyttäytyy nuorisotyön välineenä, riippuu siitä, mitä yleisesti ajattelemme puutarhasta ja miten käsitämme puutarhan tarkoituksen. Keskeinen vaikuttava tekijä on aikuisten arvomaailma: miten aikuiset arvottavat puutarhanhoidon arvon.

Aikuisten parissa puutarhanhoito on nykyisin jopa muodikas ja elitistinen harrastus. Yhä kasvavassa määrin aikuiset käyttävät aikaa ja rahaa eri puutarhatoimintoihin, joko ostamalla puutarhapalveluja tai olemalla itse toimijana. Puutarhanhoito liitetään vapaa-aikaan, missä kasvienhoidon kautta ylläpidetään yhteyttä luontoon ja saadaan tuntuma ruoantuotannon merkityksestä.

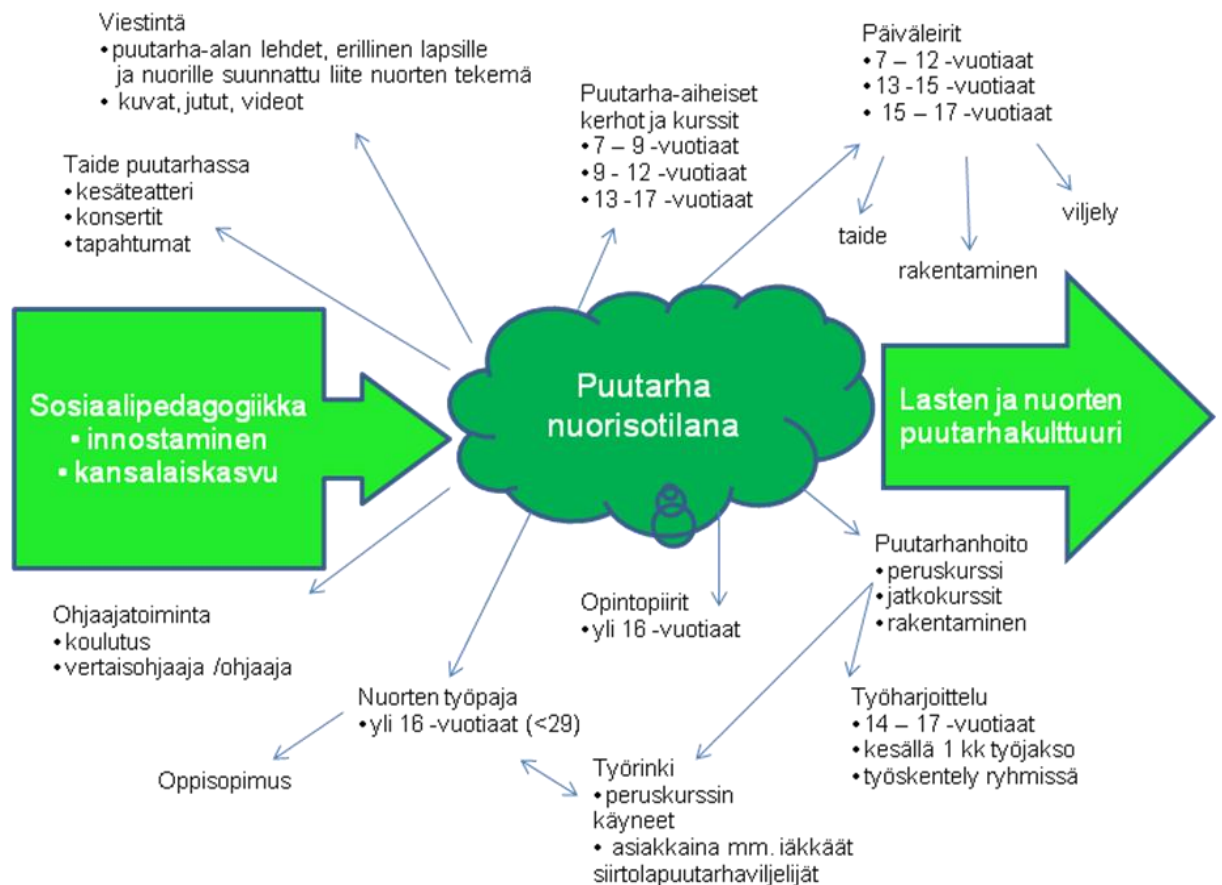
Lasten ja nuorten sekä puutarhahoidon kohtaaminen tarvitsee aikuisten kasvatustietoisuutta, kasvatustahtoa ja reflektiivisyyttä. Valta resurssien kohdentamisesta ja sitä kautta toiminnan volyymin on aikuisilla. Yhdistämällä kasvatusta ja puutarha-alan toimijoiden laaja-alainen osaaminen lasten ja nuorten puutarhakulttuurin resursointiin ja toteuttamiseen luodaan pohjaa tulevaisuuden kansalaisuudelle.

Puutarhassa toimijuus ja osallisuus on teknisesti helppoa ja selkeää järjestää huomioiden nuoren tason mukainen valmius. Tasa-arvon toteutumisen kannalta tärkeää, että on olemassa avoin, julkinen, maksuton ja sosiaalisesti tasa-arvoinen toimintaympäristö, jossa kaikilla nuorilla on taustasta riippumatta mahdollisuus toimia.

Aikuisten tehtävänä on luoda monipuoliset puutarhatoimintaa soveltuvat puitteet samaan tapaan kuin muissakin toiminnoissa, esim. liikunnassa uimahallit ja liikuntasalit. Nuorisotyössä puutarhanhoidon tarvittavien rakenteiden toimijuudesta vastaavat aikuiset, lapset ja nuoret ovat, ikään ja kehitystasoon soveltuvalla tavalla, puutarhassa toimijoina.

Työssäni olen kehittänyt mallia puutarhan hyödyntämisestä nuorisotyössä. Olen laajentanut mallia siten, että puutarha nuorisotilana yhdistää myös nuorten kouluttautumisen työpajatoiminnan ja nuorten työharjoittelun keinoin. Puutarhaa nuorisotilana voi hyödyntää monimuotoisesti palvelen nuorten vapaa-ajan,

koulutuksen ja työllistymisen tarpeita. Mallissani havainnollistuu tarve eri hallinnonalat ylittävälle yhteistoiminnalle.

Kuvio 4. Puutarha nuorisotilana -malli 2012

Etninen ja sosiaalinen tausta ei ole merkittävä, vaan puutarhanhoito on luokaton toiminta. Siinä pääsee kokemaan onnistumisen kuka tahansa, myös ne jotka eivät koulussa tai muiden harrastusten parissa pääse pätemään. Eri kulttuuritaustaiset pystyvät kohtaamaan puutarhassa. Myös kasvit ovat enimmäkseen tulokkaita ja maahanmuuttajia. Kasvien ja ruokakulttuurin avulla edistetään kulttuurien vuorovaikutusta ja tutustumista. Puutarhanhoito on yleissivistävää ja kotouttavaa, sillä kasvien tunnistaminen ja käytön tunteminen kuuluvat arjentaiteihin.

Opinnäytetyöni kautta olen saanut koota eri kumppaneiden kanssa teoriassa ja käytännössä kuvaa nuorisotyöstä mikä rakentuu puutarhaan. Työni, nuorisohjaajana ja työpajavalmentajana, perusteella voin todeta, että kiinnostuneita toimijoita on eri sektoreilla, mutta toimijat eivät välttämättä kohtaa.

Opinnäytetyöni kautta toivon, että puutarha nuorisotyön välineenä tulee yhä tutummaksi eri toimijoiden parissa. Tämä on tärkeää, sillä tarvitaan monialaiseen nuoriso-, kasvatus- ja puutarhatyöhön sitoutuneita verkostojen luoja, jotka ovat valmiita pilotoimaan erilaisia hankkeita, joissa puutarha on toimintaympäristönä. Näkemykseni on, että puutarha toiminnallisen menetelmänä soveltuu hyvin erilaisten kasvatuksellisten tavoitteiden saavuttamiseen.

Lähteet

- 4H. Pihataitaja. Verkkojulkaisu. <http://www.4h.fi/kohti-tyoelamaa/pihataitaja/>. Luettu 16.7.2011.
- Aho, Leena 1987: Lapsi, luonto ja kasvatust. Juva: WSOY:n graafiset laitokset.
- Blair, Dorothy 2009. The child in the garden: An evaluative review of the benefits of school gardening. *Journal of Environmental Education* 40 (2). 15-38.
- Cammack, C., Waliczek, T. M., & Zajicek, J. M. 2002. The green brigade: The psychological effects of a community-based horticultural program on the self-development characteristics of juvenile offenders. *HortTechnology* 12 (1). 82-86.
- Davis, Steven 1998. Development of the profession of horticultural therapy. Teoksessa Simpson, Sharon – Strauss, Martha C. *Horticulture as therapy. Principles and practice*. New York, USA: The Food Products Press.
- Eskola, Jari – Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 7. painos. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Grahn P – Mårtensson F – Lindblad B – Nilsson P – Ekman A 1997. Ute på dagis. *Stad & Land* nr 145.
- Fjortoft, I 2001. The natural environment as a playground for children: The impact of outdoor play activities in pre-primary school children. *Early Childhood Education Journal* 29. 111-117.
- Groening G 1995. School garden and kleingaerten: for education and enhancing life quality. Teoksessa Matsuo E – Relf P D (toim.). *Horticulture in human life, culture, and environment*. Acta Horticulturae 391.
- Grönfors, Martti 1982. Kvalitatiiviset kenttätömenetelmät. Porvoo : WSOY.
- Harenko, A 1996. Mielisairaaloitten puistojen historiaa. Teoksessa Evers, Aino-Maija (toim.). *Puisto, puutarha ja ihmisen mieliä*. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kasvintuotantotieteen laitos. Puutarhatieteen julkaisuja 29.
- Hirsjärvi, Sirkka – Hurme, Helena 2006. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. 4. p. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, Sirkka - Remes, Pirkko - Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Tammi, 2009.
- Hämäläinen, Juha 1999: Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopion yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus. Avoin yliopisto.
- Hämäläinen, Juha - Nivala, Elina 2008. Kasvatustiede. Pedagogisen ihmistyön tiede. Kuopio: Unipress.

- Kalervo, Kalle 1913: Puutarha-aatteen kehitys meillä ja muualla. Helsinki: Kustannusyhtiö kirja.
- Kauranne, Jouko 1995. Vuosisata kesävirkestystä. Helsingin opetusviraston julkaisusarja A1:1995. Helsinki.
- Kurki, Leena - Nivala, Elina 2006: Hyvä ihminen ja kunnon kansalainen. Johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.
- KvaliMOTV 2011. Verkkodokumentti: <<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/>>. Luettu 13.12.2011.
- Kälviä, Markku 1998. Kasvien kasvatusta koululuokassa ala-asteella. Teoksessa Evers, Aino-Majja (toim.). Puisto, puutarha ja ihmisen mieliä. 2. seminaari. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kasvintuotantotieteen laitos. Puutarhatieteen julkaisuja 33.
- Laaksoharju, Taina 2008. Lapsi-kasvisuhteen tukeminen - ovi kestävässä kehityksessä peruskoulussa. Opetuskokeilu "Hedelmäpommeja". Helsinki: Helsingin yliopisto. Soveltavan biologian laitos. Kasvintuotannon biologia. Verkkodokumentti. <<http://hdl.handle.net/1975/7945>>. Luettu 12.12.2011.
- Laaksoharju, Taina, - Rappe, Erja 2010. Children's relationship to plants among primary school children in Finland: Comparisons by location and gender. HortTechnology, 20 (4). 689-695.
- Lasten ja nuorten puutarhayhdistys 2012. Verkkodokumentti: <<http://www.lastenjanuortenpuutarhayhdistys.fi/toiminta/nuorille/vihreä-oksaverstaas>>. Luettu 08.04.2012.
- Lekies, K. S., & Eames-Sheavly, M. 2007. Fostering children's interests in gardening. Applied Environmental Education and Communication 6 (1). 67-75.
- Lewis, Charles A. 1992. Effects of plants and gardening in creating interpersonal and community gardening. Teoksessa Relf, Diane (toim.). The role of horticulture on human well-being and social development. Oregon, USA: Timber Press.
- Lewis, Charles A. 1995. Human health and well-being: The psychological, physiological, and sociological effects of plants on people. Teoksessa Matsuo, Eisuke – Relf, Diane (toim.). Horticulture in human life, culture, and environment. Acta Horticulturae 391.
- Lohr, Virginia I 1998. Research documents that plants benefit people many ways. Teoksessa Evers Aino-Majja (toim.). Puisto, puutarha ja ihmisen mieliä -2. Seminaari. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kasvintuotantotieteen laitos. Puutarhatieteen julkaisuja 33.
- Lohr, Virginia I - Pearson-Mims, C. H. 2005. Children's active and passive interactions with plants influence their attitudes and actions toward trees and gardening as adults. HortTechnology 15 (3). 472-476.

- Moilanen, Pentti 1999: Sosiaalipedagogiikan tieteenteoriat. Kuopion yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus. Kuopio: Kuopion yliopiston painatuskeskus.
- Niemi, Kalevi 2007. Valistuseetos ja nuorisokasvatusliikkeiden ensimmäinen aalto. Teoksessa Nivala, Elina - Saastamoinen, Mikko (toim.): Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy. 44-56.
- Nieminen, Juha 2007. Vastavoiman hahmo – Nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos. Teoksessa Nivala, Elina - Saastamoinen, Mikko (toim.): Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy. 21-43.
- Nuorisolaki 27.1.2006/72.
- Ojala, Mikko 1985: Varhaiskasvatuksen perusteita. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Phibbs, E. J. - Relf, Diane. (2005). Improving research on youth gardening. *HortTechnology* 15(3). 425-428.
- Pentz T – Straus M C 1998. Children and youth and horticultural therapy. Teoksessa Simpson, Sharon – Strauss, Martha C. Horticulture as therapy. Principles and practice. New York, USA: The Food Products Press.
- Raamattu, I Mooseksen kirja 2:7 – 9
- Rappe, Erja - Lindén, Leena - Koivunen, Taina 2003: Puisto, puutarha ja hyvinvointi. Viherympäristöliiton julkaisu 28. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Rappe, Erja - Evers, Aino-Maija 2001. The meaning of growing plants: Contributions to the elderly living in sheltered housing. *HortTechnology* 11(2). 268-272.
- Rappe, Erja - Kivelä, Sirkka-Liisa - Rita, Hannu 2006. Visiting outdoor green environments positively impacts self-rated health among older people in long-term care. *HortTechnology* 16(1). 55-59.
- Rappe, Eerja - Kivelä, Sirkka-Liisa 2005. Effects of garden visits on long-term care residents as related to depression. *HortTechnology* 15(2). 298-303.
- Rappe, Erja - Koivunen, Taina - Korpela, Elli 2008. Group gardening in mental outpatient care. *Therapeutic Communities: The International Journal for Therapeutic and Supportive Organizations* 29(3). 273-284.
- Rappe, Erja - Topo, Päivi 2007. Contact with outdoor greenery can support competence among people with dementia. *Journal of Housing for the Elderly* 21(3-4). 229-248.
- Regårdh Elina 2003. Puutarhan suunnittelu antaa ryhtiä rakentamiselle. Teoksessa Alanko, Pentti, Koivunen, Taina, Regårdh, Elina, Saario, Meeri . Suomalainen piha ja puutarha. Jyväskylä: Gummerus.

- Relf, Diane 1996a. Näkökulmia puutarhatieteeseen. Teoksessa Evers, Aino-Maija (toim.). Puisto, puutarha ja ihmisen mieliala. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kasvintuotantotieteen laitos. Puutarhatieteen julkaisuja 29.
- Relf, Diane 1996b. Puutarhaterapiaohjelmien toteuttaminen. Teoksessa Evers, Aino-Maija (toim.). Puisto, puutarha ja ihmisen mieliala. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kasvintuotantotieteen laitos. Puutarhatieteen julkaisuja 29.
- Relf, Diane 1998. People-plant relationships. Teoksessa Simpson, Sharon – Strauss, Martha C. Horticulture as therapy. Principles and practice. New York, USA: The Food Products Press.
- Rousi, Arne 1997. Auringonkukasta viiniköynnökseen, ravintokasvit. Porvoo, WSOY.
- Strife, S - Downey, L 2009. Childhood development and access to nature: A new direction for environmental inequality research. *Organization and Environment* 22 (1). 99-122.
- Taylor, A. F., Kuo, F. E., & Sullivan, W. C. 2002. Views of Nature and Self-Discipline: Evidence from Inner City Children. *Journal of Environmental Psychology* 22 (1-2). 49-63.
- Ulrich, Roger S 1984. Viewing through a window may influence recovery from surgery. *Science* (222). 420-421.
- Ulrich, Roger S - Parsons, Russ 1992. Influences of passive experience with plants on individual well-being and health. Teoksessa Relf, Diane (toim.). The role of horticulture in human well-being and social development. Oregon USA: Timber Press.
- Vesikansa, Sari 2007. Demokratiaperiaatteen soveltaminen lasten ja nuorten parissa toimittaessa. Teoksessa Nivala, Elina - Saastamoinen, Mikko (toim.): Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy. 191-216.

Haastattelurunko

TAUSTATIEDOT

Haastateltava: _____

Työnantaja: _____

Työtehtävä: _____

Avaus työhistoriaan (kuten nuorisotyö, opetus tmv): _____

Kysymykset:

1. Onko kotonasi viherkasveja?
2. Mitä käsität sanalla puisto?
3. Mitä käsität sanalla puutarha?
4. Mitä käsität sanalla puutarhanhoito?
5. Oletko osallistunut puutarhanhoitoon, kuten kasvattanut kukkia, vihanneksia, leikannut nurmikkoa, nostanut perunoita tmv. Jos olet, niin kerro lyhyesti siitä mitä olet tehnyt?
6. Mitä ajattelet puutarhanhoidosta, kuten tuntemuksia, kokemuksia, mielikuvia tai olettamuksia?
7. Nuorisotyö, mitä se on mielestäsi?
8. Mitä sinulle tulee mieleen käsitteestä puutarha nuorisotilana?
9. Tarjotaanko Helsingissä nuorille mahdollisuutta harrastaa puutarhanhoito?
Perustele miksi pitäisi tarjota ja miksi ei pitäisi tarjota?
10. Mitkä tekijät / asiat ovat mielestäsi suurimmat esteet puutarhaharrastuksen toteuttamiselle nuorten keskuudessa?
11. Millainen puutarha on unelmien nuorisotila? / Millainen nuorisotila on unelmien puutarha?

Haastateltavat

Haastateltavien ammatti ja työnantaja:

nuoriso-ohjaaja

Helsingin kaupunki nuorisoasiainkeskus, Malmi-Pukinmäen nuorisotyöyksikkö

nuoriso-ohjaaja

Helsingin kaupunki nuorisoasiainkeskus, Kaakkoinen nuorisotyöyksikkö

nuoriso-ohjaaja

Helsingin kaupunki nuorisoasiainkeskus, Keskinen nuorisotyöyksikkö

suunnittelija monikulttuurinen nuorisotyö

Helsingin kaupunki nuorisoasiainkeskus, Alueellisten palvelujen osasto

toiminnanjohtaja

Lasten ja nuorten puutarhayhdistys ry

työpajatoiminnan vastaava

Lasten ja nuorten puutarhayhdistys ry

valtiotieteiden tohtori

vapaa tutkija